

**Zobowiązania.
Przepisy ogólne
i powiązane przepisy
Księgi I KC. Tom I.
Komentarz**

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Kodeks cywilny¹

z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. Nr 16, poz. 93)

Tekst jednolity z dnia 16 września 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740)²

(zm.: Dz.U. 2019, poz. 1495; 2020, poz. 2320; 2021, poz. 1509, poz. 2459)

Wyciąg

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.Urz. WE L 178 z 17.07.2000, str. 1; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 25, str. 399).

² Tekst jednolity ogłoszono dnia 8.10.2020 r.

Księga Pierwsza. Część Ogólna

(...)

Tytuł II. Osoby

Literatura: *P. Adamus*, Reprezentacja mieszana w spółkach kapitałowych, Jur. 2009, Nr 3–4; *M. Allerhand*, Kodeks handlowy. Komentarz, t. II, Bielsko-Biała 1991 (przedruk); *M. Allerhand*, Kodeks handlowy. Komentarz, Lwów 1936, Bielsko-Biała 1992 (przedruk); *P. Antoszek*, Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych, Warszawa 2009; *tenże*, Prokura łączna niewłaściwa oraz reprezentacja mieszana w spółce kapitałowej, PPH 2010, Nr 5; *M. Astanowicz*, Podmiotowość prawna spółki partnerskiej na tle pozostałych osobowych spółek handlowych, PPH 1999, Nr 4; *E. Bagińska*, Odpowiedzialność odszkodowawcza za wykonywanie władzy publicznej, Warszawa 2006; *E. Bagińska*, *E. Kowalewski*, *M.P. Ziemiak*, Poszkodowany w wypadku komunikacyjnym a pojęcie konsumenta z art. 22¹ kodeksu cywilnego, Pr.Asek. 2012, Nr 2; *M. Balwicka-Szczyrba*, *A. Sylwestrzak*, Instytucja ubezwłasnowolnienia w perspektywie unormowań Konstytucji RP oraz Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, GSP 2018, Nr 2; *M. Barczak*, Kurator ustanowiony na podstawie art. 42 KC, Pr.Sp. 2010, Nr 2; *M. Bielecki*, Kurator w spółce kapitałowej, Pr.Sp. 2007, Nr 10; *P. Bielski*, Cel niezarobkowy spółek kapitałowych a status przedsiębiorcy, Rej. 2001, Nr 4; *tenże*, Pojęcie przedsiębiorcy w systemie prawa polskiego (zagadnienia konstrukcyjne), Gdańsk 2006; *tenże*, Przedsiębiorstwo większych rozmiarów w kodeksie spółek handlowych, cz. I, Rej. 2004, Nr 7, cz. II, Rej. 2004, Nr 8; *tenże*, Spółka kapitałowa w organizacji a status przedsiębiorcy, PPH 2002, Nr 6; *tenże*, Zdolność prawna wspólnoty mieszkaniowej – problem modelu regulacji prawnej, Rej. 2007, Nr 3; *J. Bieluk*, Rzeka jako osoba prawna, SIL 2020, Nr 2; *E. Bieniek-Koronkiewicz*, *J. Sieńczyło-Chlabicz*, Działalność gospodarza i przedsiębiorca na gruncie ustawy prawo działalności gospodarczej, PPH 2000, Nr 4; *ciż*, Obowiązki przedsiębiorcy podejmującego i wykonującego działalność gospodarczą, PPH 2002, Nr 2; *ciż*, Skutki wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, Gl. 2002, Nr 8; *G. Bieniek*, Aktualne problemy związane z reprezentacją Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego, PS 1999, Nr 9; *tenże*, Przedsiębiorstwa państwowe. Przepisy i komentarz, Warszawa 1997; *tenże*, W sprawie reprezentacji gminy jako osoby prawnej, Rej. 2003, Nr 2; *G. Bieniek*, *H. Pietrzkowski*, Reprezentacja Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego, Warszawa 2013; *A. Bierć*, Osoba fizyczna jako przedsiębiorca, SP 1998, Nr 4; *A. Bierć*, Sytuacja prawna przedsiębiorcy. Zagadnienia wybrane, SP 1998, Nr 3; *A. Bierć*, *J. Mucha-Kujawa*, Teoretycznoprawne poszukiwania sposobu „oznaczenia” państwa w obrocie prywatnoprawnym, SP 2016, Nr 3; *K. Bilewska*, Przesłanki powzięcia uchwały rady nadzorczej spółki kapitałowej a jej zaskarżanie, MoP 2010, Nr 6; *taż*, Udział osób prawnych w organach spółek kapitałowych, Pal. 2004, Nr 3–4; *taż*, Udzielenie pełnomocnictwa członkowi zarządu spółki z o.o., Pal. 2007, Nr 1–2; *K. Bilewska*, *A. Chłopecki*, Prawo handlowe, Warszawa 2015; *K. Bilewska*, *J. Jastrzębski*, Członek zarządu jako pełnomocnik spółki z o.o., Gl. 2007, Nr 5; *K. Bilewska*, *M. Warzecha*, Dopuszczalność stosowania art. 58 § 3 KC do uchwał zebrań spółek kapitałowych – polemika, PPH 2010, Nr 7; *B. Bładowski*, Wniosek o ubezwłasnowolnienie z powodu pijaństwa w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego, Problemy Alkoholizmu 1988, Nr 1; *B. Bładowski*, *A. Gola*, Ubezwłasnowolnienie. Opieka i kuratela, Warszawa 1989; *P. Blajer*, Definicja i status rolnika indywidualnego jako przedsiębiorcy w prawie włoskim i polskim, KPP 2007, Nr 3; *R. Blicharz*, *M. Pawełczyk*, Przedsiębiorca czyli kto? PUG 2004, Nr 3; *Ł. Błaszczak*, radca prawny jako przedsiębiorca – refleksje na tle art. 431 KC i art. 4791 KPC, MoP 2004, Nr 13; *A. Błażowska*, *M. Wyskiel-Kulasa*, Kilka uwag o art. 210 § 1 KSH w praktyce notarialnej, NPN 2017, Nr 1; *J. Bodio*, Zdolność prawna a zdolność sądowa. Wybrane zagadnienia materialnoprawne i procesowe, w: Profesor Aleksander Wolter w 105. rocznicę urodzin (red. *M. Grochowski*), Lublin 2011; *P. Bodył-Szymala*, Małoletni posiadaczem rachunku bankowego, cz. I, PB 2004, Nr 12, cz. II, PB 2005, Nr 1; *R. Bork*, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, Tübingen 2006; *M. Borkowski*, Konsekwencje prawne działania „falszywego” piastuna organu osoby prawnej, PPH 2008, Nr 7; *tenże*, Odpowiedzialność „falszywego” piastuna organu osoby prawnej w sytuacji ujawnienia danych w KRS. Głosa do wyroku SN z dnia 17 stycznia 2017 r., IV CSK 143/16, Lex 2016; *tenże*, Skutki czynności podejmowanych przez „falszywego” piastuna a domniemania związane z wpisem do KRS. Głosa do wyroku SN z dnia 12 lutego 2014 r., IV CSK 361/13, Lex 2015; *tenże*, Skutki

działania fałszywego piastuna organu osoby prawnej na tle regulacji rejestrowych, PPH 2019, Nr 1; *W. Borysiak*, w: Konstytucja RP. Komentarz, t. 1, Art. 1–86 (red. *M. Saffjan, L. Bosek*), Warszawa 2016; *L. Bosek*, Gwarancje godności ludzkiej i ich wpływ na polskie prawo cywilne, Warszawa 2012; *F. Bossowski*, Osoby prawnicze, czyli prawne (fikcyjne, moralne), w: EPPP, t. III, Warszawa 1931; *A. Brezczko*, Podmiotowość prawna człowieka w warunkach postępu biotechnomedycznego, Białystok 2011; *W. Broniewicz*, Brak zdolności procesowej i jego skutki w procesie cywilnym, NP 1967, Nr 7–8; *tenże*, Reprezentacja według kodeksu postępowania cywilnego, NP 1966, Nr 7–8; *tenże*, Zdolność sądowa i zdolność arbitrażowa a zdolność prawna, ZNUŁ 1973, Nr 99; *tenże*, Zdolność sądowa w postępowaniu cywilnym, NP 1966, Nr 5; *D. Bucior*, Umocowanie współnika do reprezentowania spółki jawnej a prawo i obowiązek prowadzenia jej spraw, St.Prawn.KUL 2021, Nr 3; *tenże*, Wypowiedzenie umowy agencyjnej, Warszawa 2012; *S. Buczkowski*, W kwestii wykładni art. 40 kodeksu cywilnego, RPEiS 1968, Nr 3; *W. Bugajny*, Ubezwłasnowolnienie z powodu pijaństwa, Problemy Alkoholizmu 1994, Nr 11; *P. Bydlinski*, Bürgerliches Recht. Allgemeiner Teil, Bürgerliches Recht Band I, Vien 2018; *A. Calus*, Konstrukcja i rodzaje osób prawnych, ich rejestracja i zakres regulacji w kodeksie cywilnym, PL 1997, Nr 2; *M. Celichowski*, Odpowiedzialność za długi zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego (uwagi na tle uchwały Sądu Najwyższego), PPH 1996, Nr 11; *G. Cern*, Podejmowanie uchwał przez organy spółek kapitałowych, Sopot 2010; *tenże*, Uchwały „nieistniejące” czy nieważne lub zaskarżalne?, w: Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego (red. *M. Modrzejewska*), Warszawa 2010; *P. Chmielnicki*, Reprezentacja jednostek samorządu terytorialnego w obrocie cywilnym, Sam.Teryt. 1999, Nr 12; *M. Chomiuk*, Zarys prawa reprezentacji członka zarządu spółki z o.o. działającego łącznie z prokurentem, PPH 2009, Nr 12; *M. Chomka*, Osobowość prawna a osobowość publicznoprawna, AUWr PPIA 2004, Nr 62; *H. Cioch*, Fundacje w ujęciu prawa polskiego na tle prawnoporównawczym, Lublin 1995; Code Civil, Annoté, Dalloz (red. *P. Guiomard*), Paris 2022; *I. Czarnota, K. Borowiecka*, Skutki działań „fałszywych organów” osób prawnych, w: Prawo wobec wyzwań współczesności, t. 6 (red. *B. Guzik, N. Buchowska, P. Wiliński*), Poznań 2010; *J. Czekaj, M. Kolasieński*, Dokonanie czynności prawnej przez osobę nieuprawnioną, ale ujawnioną w rejestrze a kwestia nieważności, MoP 2015, Nr 13 (dodatek); *S. Czepita*, O pojęciu czynności konwencjonalnej i jej odmianach, RPEiS 2017, Nr 1; *tenże*, Reguły konstytucyjne a system prawny, Szczecin 1996; *S. Czepita, Z. Kuniewicz*, Aspekty wadliwości czynności prawnych spółki kapitałowej, RPEiS 2002, Nr 3; *ciż*, Spór o konwalidację nieważnych czynności prawnych, PiP 2002, Nr 9; *ciż*, W sprawie cywilnoprawnej reprezentacji gminy przez pełnomocnika, w: W kręgu teoretycznych i praktycznych aspektów prawoznawstwa. Księga jubileuszowa Profesora Bronisława Ziemiannina (red. *M. Zieliński*), Szczecin 2005; *R. Czerniawski*, Zarząd spółki akcyjnej, Warszawa 2008; *M. Czubala*, Cele i funkcje ubezwłasnowolnienia w prawie polskim, R.Pr. 2019, Nr 2; *K.A. Dadańska*, Działanie osoby prawnej, Warszawa 2006; *P. Daszczyk*, Kurator jako przedstawiciel ustawowy osoby prawnej, Warszawa 2021; *A. Daszkiewicz*, Zasady zarządzania mieniem państwowym. Komentarz, Warszawa 2020; *J. Dąbrowa*, Odpowiedzialność deliktowa osoby prawnej za winę własną i cudzą, SC 1970, Nr 16; *taż*, Zdolność deliktowa osoby prawnej, AUWr 1972, Nr 14; *M. Dąbrowski*, Ubezwłasnowolnienie częściowe a prawo wyborcze w świetle standardów europejskich, PPK 2010, Nr 2–3; *A. Doliwa*, Dychotomiczny charakter podmiotowości prawnej państwa (imperium i dominium), SPR 2002, Nr 3; *tenże*, Osoba prawna – instytucja prawa prywatnego czy także prawa publicznego?, SI 2013, Nr 7; *tenże*, Osobowość prawna jednostek samorządu terytorialnego, Warszawa 2012; *tenże*, Podmiotowość prawna na tle podziału prawa na prywatne i publiczne, St.Prawn.KUL 2020, Nr 3; *tenże*, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2004; *tenże*, Sposoby reprezentacji państwa w obrocie cywilnoprawnym, SPR 2002, Nr 4; *tenże*, Status prawny wspólnoty mieszkaniowej, MoP 2003, Nr 1; *tenże*, Uwagi o zakresie zdolności prawnej wspólnoty mieszkaniowej (na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2015 roku, I CSK 312/14), Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały 2016, Nr 1; *L. Domański*, Instytucje kodeksu zobowiązań. Komentarz teoretyczno-praktyczny. Część ogólna, Warszawa 1936; *M. Domański*, Ubezwłasnowolnienie w prawie polskim a wybrane standardy międzynarodowej ochrony praw człowieka, Pr.Dział. 2014, Nr 17; *M. Domel*, Cywilnoprawna reprezentacja przedsiębiorstwa państwowego według ustawy o przedsiębiorstwach państwowych, NP 1983, Nr 1; *T. Domińczyk*, Ustanie podmiotowości gospodarczej spółki cywilnej, Rej. 1998, Nr 5; *P. Drapała*, Czynność prawna z samym sobą, PiP 2002, Nr 10; *E. Drozd*, Uzyskanie pełnoletności przez zawarcie małżeństwa, NP 1969, Nr 7–8; *M. Duś*, Stosowanie instytucji ubezwłasnowolnienia w polskim systemie prawnym, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2016, Nr 6; *A. Dyoniak*, Pozycja nasciturusa na obszarze majątkowego prawa prywatnego, RPEiS 1994, Nr 3; *R. Dzięczek*, Własność lokali. Komentarz, Warszawa 2008; *P. Dzienis*, Zgoda pacjenta jako warunek legalności leczenia, PS 2001, Nr 11–12; *M. Dziurda*, O niektórych konsekwencjach przyznania szczególnej zdolności sądowej, PPC 2013, Nr 3; *tenże*, Podmiotowość prawna wspólnoty mieszkaniowej a jej zdolność sądowa, PPC 2014, Nr 4;

tenże, Procesowa reprezentacja Skarbu Państwa a reprezentacja materialnoprawna, SI 2018, Nr 75; *tenże*, Reprezentacja Skarbu Państwa w procesie cywilnym, Kraków 2005; *T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko*, Kodeks handlowy. Komentarz, Kraków 1936, Łódź 1994 (przedruk); *ciż*, Kodeks handlowy. Komentarz, Łódź 1996 (przedruk); *W. Ernst*, Der Beschluss als Organakt, w: *Rechtsgeschäft. Methodenlehre und darüber hinaus: Liber amicorum für Detlef Leenen zum 70. Geburtstag am 4. August 2012* (red. *M. Häublein*), Berlin 2012; *U. Ernst*, Ubezwłasnowolnienie, TPP 2010, Nr 4; *M. Eteł*, Kryzys prawa przedsiębiorców – potrzeba zmian w ustawie z 2.7.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, w: *Dysfunkcje publicznego prawa gospodarczego* (red. *M. Zdyb, E. Kruk, G. Lubańczuk*), Warszawa 2018; *tenże*, Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim i prawie Unii Europejskiej oraz w orzecznictwie sądowym, Warszawa 2012; *F. Fabricius*, Relativität der Rechtsfähigkeit. Ein Beitrag zur Theorie und Praxis des privaten Personenrechts, München–Berlin, 1963; *Z. Fenichel*, Rozważania nad osobowością prawną spółki jawnej w prawie polskim, GA 1935, Nr 8; *L. Florek, T. Zieliński*, Prawo pracy, Warszawa 2000; *W. Flume*, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, t. I, cz. 1, Die Personengesellschaft, Berlin–Heidelberg–New York–Tokyo 1977; *tenże*, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, t. I, cz. 2, Die juristische Person, Berlin–Heidelberg–New York–Tokyo 1983; *A. Fórmaniewicz*, Refleksje nad możliwością podjęcia zatrudnienia przez osobę ubezwłasnowolnioną, RPEiS 2016, Nr 2; *J. Frąckowiak*, Adresaci norm prawa prywatnego – podmioty stosunków cywilnoprawnych, w: *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, t. 2 (red. *J. Gudowski, K. Weitz*), Warszawa 2011; *tenże*, Charakter prawny uchwał organów spółek kapitałowych a ich zaskarżalność, PPH 2014, Nr 9; *tenże*, Instytucje prawa handlowego w kodeksie cywilnym, Rej. 2003, Nr 6; *tenże*, Jednostka organizacyjna jako substrat osoby prawnej i ustawowej, w: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana* (red. *L. Ogiego, W. Popiołek, M. Szpunar*), Kraków 2005; *tenże*, Klasyfikacja podmiotów (adresatów norm) prawa prywatnego, w: *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie* (red. *M. Dumkiewicz, J. Szczotka, K. Kopaczynska-Pieczniak*), Warszawa 2020; *tenże*, Koncepcje regulacji podmiotów prawa cywilnego w Kodeksie cywilnym i Kodeksie spółek handlowych, MoP 2015, Nr 7 (dodatek specjalny); *tenże*, Podmiot gospodarczy. Kilka uwag o konsekwencjach wyodrębniania tej kategorii podmiotowej w prawie cywilnym, w: *Spółka jako podmiot gospodarczy* (red. *J. Frąckowiak*), Wrocław 1995; *tenże*, Podmiotowość spółek osobowych, w: *II Kongres Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej. Referaty i opracowania* (red. *R. Szytk*), Poznań–Kluczbork 1999; *tenże*, Pojęcie, powstanie i ustanie podmiotowości gospodarczej. Zagadnienia cywilnoprawne, Rej. 1998, Nr 5; *tenże*, Przedsiębiorca w nowym polskim prawie handlowym, w: *A. Catus i in.*, *Studia z prawa prywatnego gospodarczego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Ireneusza Weissa*, Kraków 2003; *tenże*, Trzecia kategoria osób w prawie spółek – zbędna mistyfikacja czy krok w dobrym kierunku, w: *Instytucje prawa handlowego w przyszłym Kodeksie cywilnym* (red. *T. Mróz, M. Stec*), Warszawa 2012; *tenże*, Uchwała zgromadzenia wspólników spółki kapitałowej jako czynność prawna wewnątrz korporacyjna, PPH 2018, Nr 9; *tenże*, Uchwały zgromadzeń uczestników korporacyjnych osób prawnych, w: *Rozprawy z prawa prywatnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Wojciechowi Popiołkowi* (red. *M. Pazdan, M. Jagielska, E. Rott-Pietrzyk, M. Szpunar*), Warszawa 2017; *tenże*, Uchwały zgromadzeń wspólników spółek kapitałowych sprzeczne z ustawą, PPH 2007, Nr 11; *tenże*, Ustawodawstwo dotyczące przedsiębiorców pod rządami zasady jednności prawa cywilnego, PPH 2000, Nr 11; *J. Frąckowiak, A. Górski, I. Gromska-Szuster*, Osoby w projekcie Kodeksu cywilnego, PS 2010, Nr 3; *D. Fuchs, W. Mogilski*, Wypadek komunikacyjny nie czyni poszkodowanego konsumentem, w: *Odszkodowanie za ubytek wartości handlowej pojazdu poddanego naprawie* (*E. Kowalewski*), Toruń 2012; *S. Fundowicz*, Osoby prawne prawa publicznego w prawie niemieckim, Lublin 1998; *tenże*, Pojęcie osoby prawnej prawa publicznego, PS 1999, Nr 2; *J. Gajda*, Dobra wiara organu osoby prawnej, PiP 1991, Nr 3; *tenże*, Wina organu osoby prawnej jako przesłanka odpowiedzialności deliktowej, RZZN 1990, t. VIII; *N. Gajl*, Skarb Państwa, Warszawa 1996; *M. Ganobis*, Uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych a pojęcie czynności prawnej, MoP 2007, Nr 23; *taż*, Wpływ wad oświadczeń woli na ważność uchwał zgromadzenia wspólników spółki z o.o., MoP 2007, Nr 8; *A. Gburczyńska*, Członkostwo w zarządzie spółek kapitałowych, PPH 1997, Nr 2; *taż*, Reprezentacja spółek kapitałowych, Warszawa 1997; *A. Gburczyńska-Dulewicz*, Pozycja prawna zarządu i członków zarządu spółek kapitałowych, Warszawa 2006; *E. Gerke*, Vertretungsmacht und Vertretungsberechtigung. Eine civilistische Untersuchung, Köln–Berlin–Bonn–München 1981; *M. Gersdorf*, Zarząd spółdzielni w systemie jej organów, Warszawa 1976; *M. Gersdorf, K. Rączka, M. Raczkowski*, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2010; *A. Gierat*, Konsekwencje prawne nieprzestrzegania zasad reprezentacji spółek kapitałowych, Pr.Sp.2001, Nr 1; *T. Gizbert-Studnicki*, O nieważnych czynnościach prawnych w świetle koncepcji czynności konwencjonalnych, PiP 1975, Nr 4; *M. Glicz*, Reprezentacja osoby prawnej przez odwołanego członka zarządu wpisanego do rejestru przedsiębiorców, GSP PO 2009, Nr 3; *B. Gnela*, Pojęcie przedsiębiorcy w relacjach prawnych

z konsumentem, w: *Prawo handlowe po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Materiały konferencyjne*, Łódź, 23–26.9.2009 r. (red. *W.J. Katner, U. Promińska*), Warszawa 2010; *taż*, Problem systemowej regulacji umów konsumenckich w polskim prawie, w: *Prawo prywatne wobec wyzwań współczesności. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Leszkowi Ogieggle* (red. *M. Frasz, P. Ślęzak*), Legalis 2017; *E. Gniewek*, Subsydiarna odpowiedzialność ułomnych osób prawnych w kodeksie cywilnym i kodeksie spółek cywilnych, w: *Kodeks spółek handlowych po pięciu latach* (red. *L. Banel, U. Gaczkowska*), Wrocław 2006; *tenże*, Wspólnota mieszkaniowa według ustawy o własności lokali, *Rej.* 1995, Nr 1; *J. Gola, G. Klich*, Pojęcie mienia publicznego – dylematy, *Sam.Teryt.* 2013, Nr 3; *S. Gołqb*, Istota osoby prawnej, *PPiA* 1925, Nr 1–4; *R. Gołqb*, Problematyka ograniczenia zakresu zdolności prawnej, *AUWr* 2008, Nr 304; *tenże*, Problematyka ograniczenia zakresu zdolności prawnej, w: *Podmiotowość cywilnoprawna w prawie polskim. Wybrane zagadnienia* (red. *E. Gniewek*), Wrocław 2008; *J. Gorczyński*, Przedsiębiorcą się jest czy bywa? Uwagi o pojęciu przedsiębiorcy, w: *Prawo handlowe po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Materiały konferencyjne*, Łódź, 23–26.9.2009 r. (red. *W.J. Katner, U. Promińska*), Warszawa 2010; *tenże*, Spółka jawna jako podmiot prawa, Warszawa 2009; *tenże*, W obronie dopuszczalności udzielenia pełnomocnictwa członkowi zarządu i wspólnikowi handlowej spółki osobowej, *Pr.Sp.* 2005, Nr 3; *tenże*, Wspólnota mieszkaniowa jako „jednostka organizacyjna” w rozumieniu art. 331 § 1 KC, *Rej.* 2009, Nr 2; *Z. Gordon*, Prawo obrotu uspołecznionego, Warszawa 1981; *G. Goździewicz*, Pracownicza zdolność do czynności prawnych, *PiP* 1972, Nr 6; *G. Goździewicz, T. Zieliński*, w: *Kodeks pracy. Komentarz* (red. *L. Florek*), Warszawa 2017; *K. Górnicz*, Zdolność deliktowa osób fizycznych, *PPiA* 1973, Nr 3; *A. Górski, J.P. Górski*, Zmiany w postępowaniu o ubezwłasnowolnienie, *PS* 2007, Nr 11–12; *J. Górski*, Stanowisko prawne organów i pełnomocników przedsiębiorstw państwowych, *NP* 1955, Nr 6; *M. Grochowski*, Czynność procesowa jako sprzeciw wobec czynności prawnej pozostającej w stanie bezskuteczności zawieszonej, *MoP* 2013, Nr 11; *J. Grykiel*, Należyta reprezentacja osoby prawnej w toku wykonywania czynności prawnych: jawność i wiarygodność informacji zawartych w KRS. Głos do uchwały SN z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 124/08, *PiP* 2009, Nr 9; *tenże*, Ochrona funkcja rejestru przedsiębiorców na przykładzie wpisów dotyczących spółek handlowych, *PPH* 2012, Nr 12; *tenże*, Pojęcie działalności gospodarczej i zawodowej w rozumieniu art. 431 KC, *SP* 2005, Nr 4; *tenże*, Powstanie prokury, Warszawa 2008; *tenże*, Skutki wpisu prokury do rejestru przedsiębiorców, *SPr* 2007, Nr 4; *F. Grzegorzec*, Przedsiębiorstwo publiczne kontrolowane przez państwo, Warszawa 2012; *R. Grzejszczak, M. Szeroczyńska*, Ubezwłasnowolnienie i inne formy wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce – teoria i praktyka, w: *Jeśli nie ubezwłasnowolnienie to co? Prawne formy wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną* (red. *K. Kędziora*), Warszawa 2012; *P. Grzelczak*, Kurator spółki kapitałowej powołany na podstawie art. 42 KC, *PPH* 2011, Nr 8; *S. Grzybowski*, Kilka uwag o rzekomych podmiotach stosunków cywilnoprawnych, *SC* 1976, t. XXVII; *tenże*, O rzekomej konwalidacji nieważnej czynności prawnej, *RPEiS* 1974, Nr 3; *tenże*, Prawo cywilne. Zarys części ogólnej, Warszawa 1985; *tenże*, Prawo spółdzielcze w systemie porządku prawnego, Warszawa 1976; *tenże*, Problematyka cywilnoprawna instytucji stowarzyszeń, *SPr* 1973, Nr 36; *tenże*, Sytuacja prawna mienia ogólnonarodowego, *PiP* 1965, Nr 4; *P. Gumiński*, Oddziały przedsiębiorców zagranicznych oraz ich przedsiębiorstwa, *PPH* 2009, Nr 6; *M. Gutowski*, Bezskuteczność czynności prawnej, Warszawa 2017; *tenże*, Dopuszczalność stosowania art. 58 § 3 KC do podlegających uchyleniu uchwał zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia spółek kapitałowych, *PPH* 2009, Nr 12; *tenże*, Nieważność czynności prawnej, Warszawa 2006; *tenże*, O regułach dokonywania czynności prawnych, *PiP* 2010, Nr 8; *tenże*, Problematyka zdolności prawnej wspólnoty mieszkaniowej (na tle orzecznictwa SN), *PiP* 2009, Nr 2; *tenże*, Procesowe konsekwencje nieważności czynności prawnej, *PiP* 2011, Nr 10; *tenże*, Sankcja nieważności na tle uchwał organów spółek kapitałowych, *PPH* 2007, Nr 12; *tenże*, Sankcja wobec czynności prawnej dokonanej przez „falszywy organ” osoby prawnej, *PPH* 2008, Nr 3; *M. Habdas*, Publiczna własność nieruchomości, Warszawa 2011; *E. Hadrowicz*, Instytucja ułomnych osób prawnych, Płock 2011; *taż*, Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz, Warszawa 2016; *taż*, Stowarzyszenie zwykle jako ułomna osoba prawna, *PEP* 2010, Nr 10; *taż*, Stowarzyszenie zwykle w polskim systemie prawnym, Toruń 2014; *A. Hajos-Iwańska*, Nieważność czynności prawnych w prawie spółek kapitałowych, Warszawa 2014; *A. Herbet*, Mieszana reprezentacja łączna w spółce kapitałowej a zakres umocowania prokurenta, *NPN* 2004, Nr 2; *tenże*, Spółka cywilna. Konstrukcja prawna, Warszawa 2008; *tenże*, Spółka komandytowa według kodeksu spółek handlowych. Komentarz, Lublin 2004; *K.J. Hopt*, w: *Baumbach – Handelsgesetzbuch mit GmbH Co., Handelsklauseln, Bank- und Börsenecht, Transportrecht* (ohne Seerecht), München 2000; *J. Ignaczewski*, w: *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem* (red. *J. Ignaczewski*), Warszawa 2010; *tenże*, Zgoda pacjenta na leczenie, Warszawa 2003; *J. Ignatowicz*, Komentarz do ustawy o własności lokali, Warszawa 1995; *tenże*, w: *System prawa rodzinnego i opiekuńczego. Cz. 1* (red. *J.S. Piątowski*), Ossolineum 1985; *J. Ignatowicz, M. Nazar*, Prawo rodzinne, Warszawa 2010; *H. Insadowski*, Osoba prawna. Studium

prawno-kanoniczne, Lublin 1927; Instytucje prawa rodzinnego (red. *J.M. Łukasiewicz*), Warszawa 2014; *J. Iwulski, W. Sanetra*, Kodeks pracy. Komentarz, orzecznictwo, skorowidz rzeczowy, Warszawa 2003; *J. Jacyszyn*, Czy tylko notariusz nie jest przedsiębiorcą? *Rej.* 1999, Nr 12; *A. Jagielska-Burduk, K. Mularski*, Kurator osoby prawnej. Próba wykładni art. 42 k.c., *Rej.* 2010, Nr 6; *ciż*, Kurator rejestrowy, *KPP* 2012, Nr 1; *J. Jagoda*, Samorządowe osoby prawne, *Sam.Teryt.* 2011, Nr 1–2; *J. Jagoda, M. Jerominek*, Pojęcie organu w prawie samorządowym, w: *Koncepcja systemu prawa administracyjnego* (red. *J. Zimmermann*), Warszawa 2007; *S. Janczewski*, Prawo handlowe, wekslowe, czekowe, Warszawa 1946; *tenże*, Spółka jawna w nowym Kodeksie handlowym, Warszawa 1934; *E. Janeczko*, reprezentacja przedsiębiorstwa państwowego w sprawach majątkowych, *PUG* 1961, Nr 6; *B. Janiszewska*, O podstawach ubezwłasnowolnienia, *MoP* 2015, Nr 11; *M. Jaroszyński*, Z problematyki teorii organów państwowych, *PiP* 1956, Nr 1; *M. Jasiakiewicz*, Jeszcze o pojęciu przedsiębiorcy – polemika, *PPH* 2005, Nr 5; *J. Jastrzębski, M. Kaliński*, Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz, Warszawa 2014; *A. Jedliński, M. Jedlińska*, Pojęcie zastępstwa w prawie cywilnym materialnym, *Rej.* 2018, Nr 1; *B. Jeżyńska*, Podmiotowość prawna jednostek samorządu terytorialnego w świetle postanowień poprzedniej ustawy zasadniczej oraz Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., *Rej.* 1997, Nr 5; *G. Jędrejek*, Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz aktualizowany, *Lex* 2019; *A. Jędrzejewska*, Istota spółki cywilnej jako podmiotu gospodarczego, *PPH* 1993, Nr 2; *taż*, Podmiotowość prawna spółki cywilnej będącej podmiotem gospodarczym, *PPH* 1993, Nr 7; *B. Jochemczyk*, Kurator dla spółki kapitałowej, *Pr.Sp.* 2007, Nr 1; *W. Jurewicz*, Nieważność uchwał w spółkach kapitałowych, *PPH* 2008, Nr 5; *M. Jurkiewicz*, Modyfikacja kodeksowych ograniczeń kompetencji członków zarządu wobec spółki z o.o. w przypadku upadłości spółki, *RPEiS* 2014, Nr 3; *P. Kaczmarek*, Zdolność sądowa a zdolność prawna – analiza zagadnienia, w: *Z zagadnień teorii i filozofii prawa. Kompetencja ze stanowiska teorii i filozofii prawa* (red. *W. Jedlecka*), Wrocław 2004; *J. Kaczor*, Pojęcie czynności prawnej upoważniającej w nauce prawa cywilnego, *AUWr* 2005, Nr 296; *S. Kalus*, Opieka nad osobą całkowicie ubezwłasnowolnioną, Katowice 1989; *tenże*, Wpływ ubezwłasnowolnienia na sytuację prawną osoby fizycznej w zakresie stosunków zobowiązaniowych, *SIS* 1985, Nr 10; *S. Kalus, B. Czech*, Alkoholik – przesłanki ubezwłasnowolnienia i opieki, *Problemy Alkoholizmu* 1991, Nr 6; *A. Kappes*, Ułomne osoby prawne w projekcie kodeksu cywilnego z 2009 r., *PPH* 2010, Nr 12; *D. Karkut*, O (nie)istnieniu trzeciej kategorii podmiotowej w prawie prywatnym, *AUWr* 2013, Nr 1; *W.J. Katner*, Kupiec, podmiot gospodarczy, przedsiębiorca – ewolucja pojęciowa, *GSP* 1999, t. V; *tenże*, Podwójna, czy potrójna podmiotowość w prawie cywilnym? w: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa ku czci profesora Maksymiliana Pazdana* (red. *L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar*), Kraków 2005; *tenże*, Spółki handlowe jako przedsiębiorcy według Kodeksu cywilnego i kodeksu spółek handlowych, *MoP* 2015, Nr 7 (dodatek); *tenże*, Zakres tzw. konstytucji biznesu. Kontrowersje wokół pojęcia przedsiębiorcy w ustawie – Prawo przedsiębiorców z 2018 r., *PPH* 2019, Nr 1; *tenże*, Zasada jednności prawa cywilnego a współczesny zakres podmiotowo-przedmiotowy stosunków handlowych, w: *Prawo handlowe. Między praktyką a orzecznictwem. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi A. Strzępce* (red. *P. Pinior*), Warszawa 2019; *W.J. Katner, M. Węgiński*, Charakter prawny i skutki rozdzielenia w prawie polskim rejestracji przedsiębiorców – osób fizycznych i innych przedsiębiorców, *SP KUL* 2012, Nr 2; *A. Kidyba*, Dyrektor jako organ przedsiębiorstwa państwowego, Warszawa 1993; *tenże*, Fundacje i stowarzyszenia. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 1995; *tenże*, Głos w sprawie konstrukcji reprezentacji podmiotów w prawie cywilnym, *PPH* 2019, Nr 9; *tenże*, Jeszcze o reprezentacji łącznej, w: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa Profesora Józefa Okolskiego* (red. *M. Modrzejewska*), Warszawa 2010; *tenże*, Niektóre skutki dla obrotu handlowego wprowadzenia trzeciej kategorii podmiotowej, *PPH* 2004, Nr 12; *tenże*, O potrzebie wyodrębnienia podmiotów ustawowych, *PiP* 2020, Nr 8; *tenże*, Prowadzenie działalności gospodarczej przez fundacje, *PPH* 1999, Nr 10; *tenże*, Teoria organów: przeszkadza czy pomaga? w: *Pro scientia iuridica* (red. *M. Chrzanowski, A. Przyborowska-Klimczak, P. Sendek*), Lublin 2014; *tenże*, Zakaz dokonywania czynności z samym sobą a jednoosobowa spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, *PiP* 1991, Nr 1; *M. Klecha*, wolność działalności gospodarczej w Konstytucji RP, Warszawa 2009; *A. Klein*, Charakter prawny organów osób prawnych, w: *Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Czachórskiego* (red. *J. Bleszyński, J. Rajski*), Warszawa 1985; *tenże*, Elementy stosunku prawnego prawa rzeczowego, Wrocław 1976, 2005; *tenże*, Ewolucja instytucji osobowości prawnej, w: *Tendencje rozwoju prawa cywilnego* (red. *E. Łętowska*), Ossolineum 1983; *tenże*, Osobowość prawna – zmiany i kierunki ewolucji, w: *Problemy współczesnego prawa cywilnego. Konferencja naukowa*, Warszawa 1982; *tenże*, Zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych i inne zdolności a klasyfikacja zdarzeń prawnych, *SC* 1969, t. XIII; *T. Knypl*, Podmiotowy zakres ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, *Rej.* 1998, Nr 3; *A. Koch*, Nastęstwa przekroczenia przez zarządy spółek kapitałowych ograniczeń do dokonywania czynności prawnych na tle kodeksu handlowego i projektu kodeksu

spółek handlowych, PPH 2000, Nr 6; *tenże*, Podważanie uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, Warszawa 2011; *tenże*, Sankcja nieważności niektórych czynności prawnych spółek kapitałowych, dokonanych bez uchwały wspólników, w: Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa ku czci Prof. S. Sołtysińskiego (red. A. Nowicka), Poznań 2005; *tenże*, Opieka nad małoletnim, Warszawa 1993; *tenże*, Piecza nad ludźmi starymi w polskim prawie cywilnym i opiekuńczym na tle porównawczym, RPEiS 1999, Nr 1; *tenże*, Pojęcie zdolności do czynności prawnych osób fizycznych – zagadnienia konstrukcyjne, w: Prawo w XXI wieku. Księga pamiątkowa 50-lecia Instytutu Nauk Prawnych PAN (red. W. Czaplinski), Warszawa 2006; *tenże*, Zdolność do czynności prawnych osób dorosłych i jej ograniczenia, Warszawa 2011; K. Kohutek, w: M. Brożyna i in., Swoboda działalności gospodarczej. Komentarz, art. 14, Lex 2005; M. Kocur, Pełnomocnictwo dla członka zarządu spółki kapitałowej – polemika, Pr.Sp. 2004, Nr 12; Kodeks pracy. Komentarz (red. A. Sobczyk), Warszawa 2020; Kodeks pracy. Komentarz (red. K.W. Baran), Warszawa 2018; Kodeks pracy. Komentarz (red. W. Muszalski, K. Walczak), Warszawa 2021; Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz (red. H. Dolecki, T. Sokotowski), Warszawa 2010, 2013; Ł. Kolny, Z problematyki reprezentacji jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Uwagi o zakresie hipotezy art. 173 § 1 i 2 KSH, Pr.Sp. 2003, Nr 6; Komentarz zum UGB. Unternehmensgesetzbuch mit Firmenbuchgesetz, CMR, AÖSp, t. 1 (red. P. Jabornegg, E. Artmann), Wien–New York 2010; Konstytucja biznesu. Komentarz (red. M. Wierzbowski), Warszawa 2019; K. Kopaczyńska-Pieczniak, (Nie)zależność reprezentacji od prowadzenia spraw w handlowych spółkach osobowych, PPH 2019, Nr 9; *taż*, Korporacja. Elementy konstrukcji prawnej, Warszawa 2019; S. Koroluk, Zmiana definicji konsumenta w Kodeksie cywilnym – propozycja interpretacji, MOP 2003, Nr 10; M. Korpalski, „Nieprofesjonalista” czyli kodeks cywilny pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą, FP 2012; K. Korzan, Postępowanie nieprocesowe, Warszawa 2004; *tenże*, Spółka cywilna w kontekście praktyki notarialnej, Rej. 1999, Nr 10; *tenże*, Zastępstwo strony przez kuratora w postępowaniu cywilnym, NP 1964, Nr 5; I. Koschimbahr-Lyskowski, Projekt Kodeksu Cywilnego wraz z uzasadnieniem (Księga pierwsza. Przepisy ogólne), Warszawa 1928; J. Kosik, O podstawowych pojęciach związanych ze zdolnością osób prawnych w prawie cywilnym, AUWr 1964, Nr 19; *tenże*, Uwagi do zagadnienia tak zwanej specjalnej zdolności prawnej, AUWr 1958, Nr 10; *tenże*, Zdolność państwowych osób prawnych w zakresie prawa cywilnego, Warszawa 1963; C. Kosikowski, Nowe prawo działalności gospodarczej, PUG 1999, Nr 2; *tenże*, Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim, PiP 2001, Nr 4; *tenże*, Przedsiębiorca w prawie polskim na tle prawa europejskiego, Warszawa 2003; *tenże*, Wolność gospodarcza w prawie polskim, Warszawa 1995; W. Kotowski, Ubezłasnowolnienie chorych uzależnionych, Pal. 1986, Nr 10–11; N. Kowal, Kurator „rejestrowy” w postępowaniu przed sądem prowadzącym Krajowy Rejestr Sądowy, PPH 2003, Nr 9; E. Kowalewski, J. Handschke, T. Szumlisz, Dekalog konkluzji wynikających z uchwały Sądu Najwyższego w sprawie pojazdu zastępczego (uchwała składu 7 sędziów z dnia 17.11.2011 r., III CZP 5/11), WU 2011, Nr 3; B. Kozłowska-Chyła, Reprezentacja spółki partnerskiej przez partnerów, PUG 2015, Nr 6; *taż*, Sposób reprezentacji spółki kapitałowej nieprowadzącej działalności gospodarczej przez jej zarząd, PPH 2015, Nr 3; J. Kraczek, Zakres związania sądu żądaniem wniosku o ubezłasnowolnienie, Pal. 2016, Nr 5; A. Krauss, F. Zoll, Polska ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Poznań 1929; J. Kremis, Z problematyki zdolności prawnej jednostek samorządu terytorialnego w zakresie prawa cywilnego, w: O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci prof. Alfreda Kleina (red. E. Gniewek), Kraków 2000; K. Kruczałak, Pojęcie przedsiębiorcy i jego znaczenie w obowiązującym prawie, Rej. 1998, Nr 3; *tenże*, Przedsiębiorstwo zarobkowe (gospodarstwo rolne) w „większym rozmiarze”, Pr.Sp. 1998, Nr 1; M. Kruszewska-Gagoś, Podmiotowość publicznoprawna gminy, Lublin 2009; K. Krzekotowska, Ubezłasnowolnienie w prawie polskim, ZNIBPS 1989, Nr 32; P. Księżak, Bezpodstawne wzbogacenie. Art. 405–414 KC. Komentarz, Warszawa 2007; Z. Kubot, Organy osób prawnych, ułomnych osób prawnych oraz innych jednostek organizacyjnych, w: W kręgu teoretycznych i praktycznych aspektów prawoznawstwa. Księga jubileuszowa Profesora Bronisława Ziemięciniana (red. M. Zieliński), Szczecin 2005; J. Kuciński, Z. Trzciniński, Nowa regulacja ustawowa działalności gospodarczej w Polsce, RPEiS 2000, Nr 3; K. Kutak, Kurator dla osób prawnych i ustawowych – uwagi na tle art. 42 KC i art. 69 KPC, w: Kodeks spółek handlowych po 15 latach obowiązywania (red. J. Frąckowiak), Warszawa 2018; *tenże*, Stosunek członkostwa w zarządzie spółki kapitałowej, Warszawa 2015; Z. Kuniewicz, Członek zarządu prokurentem w spółce kapitałowej, PPH 2000, Nr 5; *tenże*, Realizacja reprezentacji łącznej, PiP 2007, Nr 11; *tenże*, Działanie zarządu in corpore w spółce kapitałowej, PS 1999, Nr 10; *tenże*, O kontrowersjach związanych z reprezentacją spółek kapitałowych na podstawie art. 203 i 374 kodeksu handlowego, PS 1996, Nr 11–12; *tenże*, Reprezentacja przedsiębiorstwa państwowego a zakaz dokonywania czynności „z samym sobą”, Rej. 1998, Nr 6; *tenże*, Reprezentacja przedsiębiorstwa państwowego a zasada bezpieczeństwa obrotu, NP 1990, Nr 4–6; *tenże*, Reprezentacyjna funkcja zarządu spółki kapitałowej, Szczecin 2005; *tenże*, Upoważnienie członka zarządu do działania w charakterze pełnomocnika spółki kapitałowej,

Pr.Sp. 2007, Nr 7–8; *tenże*, Współdziałanie prokurenta z członkiem zarządu spółki kapitałowej, PS 1996, Nr 6; *tenże*, Wybrane zagadnienia dotyczące podstaw zaskarżania uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, PPH 2014, Nr 9; A. *Kunkiel-Kryńska*, Metody harmonizacji prawa konsumenckiego w Unii Europejskiej i ich wpływ na procesy implementacyjne w państwach członkowskich, Warszawa 2013; L. *Kurowski*, O pojęciu Skarbu Państwa w prawie socjalistycznym, SPR 1970, Nr 26–27; K. *Kurowski*, Wolności i prawa człowieka i obywatela z perspektywy osób z niepełnosprawnościami, Warszawa 2014; J. *Kuźmicka-Sulikowska*, Zasady odpowiedzialności deliktowej w świetle nowych tendencji w ustawodawstwie polskim, Warszawa 2011; R.L. *Kwaśnicki*, Zakaz czynności z „samym sobą” (art. 108 KC) i konsekwencje jego złamania na wybranych płaszczyznach prawa spółek kapitałowych, MoP 2006, Nr 10; R.L. *Kwaśnicki*, A. *Rataj*, Członek zarządu spółki jako jej pełnomocnik albo prokurent, Pr.Sp. 2004, Nr 9; R.L. *Kwaśnicki*, P. *Letolc*, Dopuszczalność uzdrawiania wadliwych czynności zarządu osoby prawnej, MoP 2008, Nr 3; P. *Laband*, Die Stellvertretung bei dem Abschluß von Rechtsgeschäften nach dem allgem. Deutsch. Handelsgesetzbuch, Zeitschrift für das gesamte Handelsrecht 1886, t. 10; K. *Larenz*, M. *Wolf*, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, München 1997; V. *Larribau-Terneyre*, Droit Civil: Introduction, Bien, Personnes, Famille, Dalloz, Paris 2018; D. *Legeais*, Droit commercial et des affaires, Paris 2021; P. *Lewandowski*, Zdolność do czynności prawnych przedsiębiorcy jako osoby fizycznej, SPE 2016, Nr 100; B. *Lewaszkiwicz-Petrykowska*, Problem wad oświadczeń woli w czynności prawnej dokonanej przez przedstawiciela, w: Studia z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Adama Szpunara (red. A. *RembIELIński*), Warszawa–Łódź 1983; J. *Lic*, Spółka cywilna. Problematyka podmiotowości prawnej, Warszawa 2013; *tenże*, Zdolność prawna przedsiębiorcy w: Prawo handlowe po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej (red. W.J. *Katner*, U. *Promińska*), Warszawa 2010; J. *Lic*, M. *Łuc*, Definicje pojęć „działalność gospodarcza” i „przedsiębiorca” (potrzeba rewizji), PiP 2008, Nr 10; J. *Lisowska-Krakiwiak*, Instytucje kuratorów a realizacja prawa do sądu w cywilnym postępowaniu rozpoznawczym, Warszawa 2018; P. *Lissoń*, Zakres pojęcia „przedsiębiorca” w prawie działalności gospodarczej oraz innych aktach prawnych, RPEiS 2002, Nr 2; T. *Liszczycki*, Nieważność czynności prawnych w umownych stosunkach pracy, Warszawa 1977; F. *Longchamps de Bérier*, Dzieła wybrane, t. II, Uzasadnienie projektu Kodeksu zobowiązań z uwzględnieniem ostatecznego tekstu Kodeksu, Lublin 2020 (przedruk); *tenże*, Studia nad istotą osoby prawnej, Lwów 1911; *tenże*, Wstęp do nauki prawa cywilnego, Lublin 1922; R. *Longchamps de Bérier*, Zobowiązania, Lwów 1939; G. *Lubeńczuk*, A. *Wołoszyn-Cichoćka*, M. *Zdyb*, Prawo przedsiębiorców. Komentarz, Warszawa 2019; K. *Lubiński*, Postępowanie o ubezwłasnowolnienie, Warszawa 1979; L. *Ludwiczak*, Ubezwłasnowolnienie w polskim systemie prawnym, Warszawa 2012; S. *Łazarewicz*, „Uchwały negatywne” i możliwość ich zaskarżania, w: Wpływ europeizacji prawa ma instytucje prawa handlowego (red. J. *Kruczak-Jankowska*), Warszawa 2013; P. *Łętowski*, Ewolucja terminu „przedsiębiorca” w prawie prywatnym oraz publicznym od II Rzeczypospolitej do czasów współczesnych, PPP 2011, Nr 4; P. *Machnikowski*, O zdolności deliktowej, w: Podmiotowość cywilnoprawna w prawie polskim. Wybrane zagadnienia (red. E. *Gniewek*), Wrocław 2008; *tenże*, Uprawnienia kształtujące w zobowiązaniowych stosunkach prawnych, w: O źródłach i elementach stosunków cywilnoprawnych. Księga pamiątkowa ku czci profesora Alfreda Kleina (red. E. *Gniewek*), Kraków 2000; K. *Malinowska-Woźniak*, Cywilnoprawny status wspólnoty mieszkaniowej, Warszawa 2016; J. *Marciniak*, Opiekun jako przedstawiciel ustawowy małoletniego, AUMCS 1961, Nr 8; *tenże*, Treść i sprawowanie opieki nad małoletnim, Warszawa 1975; A. *Marek*, P. *Plaksej*, Instytucja kuratora osoby prawnej oraz jednostki opisanej w art. 331 kodeksu cywilnego w polskim prawie – zagadnienia prawne i postulaty de lege ferenda, Rej. 2014, Nr 11; K. *Markiewicz*, Czy sąż jest związany wnioskiem co do zakresu (rodzaju) ubezwłasnowolnienia? PPC 2014, Nr 2; E. *Marszałkowska-Krześ*, Charakter prawny uchwały, PPH 1998, Nr 6; *taż*, Pojęcie uchwały negatywnej na tle przepisów kodeksu handlowego o spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, PPH 1998, Nr 1; *taż*, Skuteczność uchwał wspólników w spółce z o.o., PPH 1998, Nr 8; *taż*, Uchwały nie istniejące, nieważne z mocy prawa oraz wzruszalne wyrokiem sądu w spółce z o.o., PPH 1998, Nr 7; *taż*, Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, akty wykonawcze, Polska Klasyfikacja Działalności, Warszawa 2001; E. *Marszałkowska-Krześ*, P. *Machnikowski*, Uchwały jedynego wspólnika a art. 173 KSH, PPH 2002, Nr 6; K.J. *Matuszyk*, Istota osoby prawnej w polskiej cywilistyce I połowy XX wieku i niektóre jej konsekwencje, SI 2008, t. XLVIII; *tenże*, Zagadnienie ułomnych osób prawnych w świetle art. 331 KC, w: Wybrane zagadnienia prawa cywilnego (red. M. *Warciański*, K. *Zaradkiewicz*), Warszawa 2006; A. *Mączyński*, Prawo właściwe dla ubezwłasnowolnienia i uznania za zmarłego, w: Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Edwardowi Drozdowi (red. M. *Pecyna*, J. *Pisuliński*, M. *Podreka*), Warszawa 2013; M. *Mączyński*, Wybrane zagadnienia ustrojowe Skarbu Państwa, Przegl.Sejm. 2003, Nr 6; D. *Medicus*, Allgemeiner Teil des BGB, Heidelberg 2002; A. *Michnik*, Kurator ustanawiany na podstawie przepisów ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, R.Pr. 2003, Nr 2; Z. *Miczek*, Zakres procesowy umocowania

kuratora ustanowionego w trybie art. 42 KC, PPH 2017 Nr 1; *P. Mierzejewski, D. Trzcńska*, Ustawa o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa. Komentarz, Warszawa 2011; *P. Moskwa*, „Ułomne osoby prawne” – czy koniec zadawnionego sporu?, PUG 2002, Nr 11; *L. Moskwa*, Kontrowersje wokół pełnomocników przedsiębiorstw państwowych, RPEiS 1985, Nr 3; *tenże*, Pełnomocnicy przedsiębiorstw państwowych, Poznań 1991; *tenże*, Reprezentacja spółek kapitałowych w obrocie cywilnoprawnym, RPEiS 1982, Nr 1; *tenże*, Status komplementariusza jako reprezentanta spółki komandytowej, PPH 1995, Nr 5; *K. Mróz*, Status osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej umieszczonej w domu pomocy społecznej na wniosek jej opiekuna, Pal. 2017, Nr 1–2; *T. Mróz, E. Bieniek-Koronkiewicz*, Kontrowersje wokół pojęcia „przedsiębiorca”, Pr.Sp. 2003, Nr 6; *K. Mularski*, Czynności podobne do czynności prawnych, Warszawa 2011; *tenże*, Kurator kodeksowy a kurator rejestrowy, SPE 2011, Nr 84; *J. Murzydło*, Reprezentacja jednostek samorządu terytorialnego w obrocie cywilnoprawnym, Sam.Teryt. 2007, Nr 7–8; *A. Nawojka-Fahrenheit*, Reprezentacja podmiotów niebędących osobami fizycznymi w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2020; *J.P. Naworski*, Czy uczniowski klub sportowy może być przedsiębiorcą? MoP 2013, Nr 20; *tenże*, Pełnomocnictwo członka zarządu spółki z o.o., MoP 2008, Nr 1; *tenże*, Przedsiębiorca versus konsument w prawie polskim, SPP 2018, Nr 1; *tenże*, Przedsiębiorca w polskim prawie cywilnym (materialnym i procesowym) de lege lata i de lege ferenda, Toruń 2011; *tenże*, Reprezentacja spółki kapitałowej z udziałem pełnomocników – w tym będących członkami zarządu, Gl. 2007, Nr 5; *tenże*, Skutki przekroczenia przez zarządy spółek kapitałowych ograniczeń do dokonywania czynności prawnych, PPH 2001, Nr 1; *tenże*, Status prawny rolnika indywidualnego, PPH 2012, Nr 10; *tenże*, Status prawny wspólnoty mieszkaniowej, MoP 2002, Nr 13; *tenże*, Ważność umowy zawartej przez zarząd spółdzielni, MoP 2008, Nr 8; *M. Nazar*, Status cywilnoprawny wspólnoty mieszkaniowej, Rej. 2000, Nr 4; *tenże*, Własność lokali. Podstawowe zagadnienia cywilnoprawne, Lublin 1995; *J. Niczyporuk*, Reprezentacja podmiotów prawa administracyjnego, w: *Koncepcja systemu prawa administracyjnego* (red. *J. Zimmermann*), Warszawa 2007; *tenże*, Zdolność do czynności prawnych organu administracji publicznej, w: *Ewolucja prawnych form administracji publicznej. Księga jubileuszowa z okazji 60. rocznicy urodzin Profesora Ernesta Knosali* (red. *L. Zacharko, A. Matan, G. Łaszczycza*), Warszawa 2008; *G. Niewierko*, Sankcja dokonania czynności prawnej bez umocowania lub z przekroczeniem zakresu umocowania przez osoby występujące w charakterze organu osoby prawnej, KPP 2010, Nr 3; *A. Nowacki*, Jawność materialna Krajowego Rejestru Sądowego, Pr.Sp. 2007, Nr 5; *tenże*, Reprezentacja spółki kapitałowej w organizacji, Pr.Sp. 2010, Nr 10; *D. Nowak*, Wadliwa spółka partnerska, Warszawa 2010; *M.A. Nycz*, Analogiczne stosowanie instytucji zakazu dokonywania czynności z samym sobą (art. 108 k.c.), PPH 2020, Nr 5; *R. Obrębski*, Zarys istoty zdolności sądowej w postępowaniu cywilnym, PPC 2016, Nr 1; *P. Ochmann*, Uchwały nieistniejące wobec sankcji nieważności wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, Warszawa 2018; *O. Odudu*, The Boundaries of EC Competition Law: Scope of Article 81, Oxford 2006; *A. Ogrodnik-Kalita*, Znaczenie określenia „pijaństwo” na gruncie przepisów o ubezwłasnowolnieniu, PPE 2010, Nr 3; *A. Ohanowicz*, Umowy z niezdolnymi do działań prawnych w kodeksie zobowiązań, RPEiS 1937, Nr 2; *A. Olejniczak*, Zdolność do czynności prawnych w projektowanej księdze pierwszej nowego kodeksu cywilnego, w: *Proces cywilny. Nauka-kodyfikacja-praktyka*, Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Feliksowi Zedlerowi (red. *P. Grzegorzczak, K. Knoppek, M. Walasik*), Warszawa 2012; *A. Oleszko*, Gmina jako osoba prawna (zagadnienia konstrukcyjne), Sam.Teryt. 1992, Nr 6; *tenże*, Strony czynności notarialnych jako „konsumenci”, Rej. 2006, Nr 6; *tenże*, Konkurencyjność usług prawniczych a funkcje publiczne notariatu w świetle prawa wspólnotowego oraz państw członkowskich Unii Europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem Polski, w: *Współczesne problemy prawa handlowego*. Księga jubileuszowa dedykowana Prof. dr hab. Marii Poźniak-Niedzielskiej (red. *A. Kidyba, R. Skubisz*), Kraków 2007; *tenże*, Sytuacja prawno-zawodowa notariusza w świetle swobody działalności gospodarczej, w: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana* (red. *L. Ogiełło, W. Popiołek, M. Szpunar*), Kraków 2005; *D. Opalska*, Stosowanie przepisów o pełnomocnictwie do organów osób prawnych, PPH 2013, Nr 10; *A. Opalski*, Europejskie prawo spółek, Warszawa 2010; *tenże*, Pojęcie organu osoby prawnej, PiP 2009, Nr 1; *tenże*, Rada nadzorcza w spółce akcyjnej, Warszawa 2006; *tenże*, Ważność umowy zawartej przez członka zarządu spółki z o.o., PPH 2003, Nr 6; *K. Osajda*, Reprezentacja spółki kapitałowej w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, Gl. 2011, Nr 4; *tenże*, Wadliwe uchwały organów spółek kapitałowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego, Gl. 2012, Nr 2; *tenże*, Za kurtyną osobowości prawnej (o istocie „osoby prawniczej”), Nauka 2016, Nr 1; *tenże*, Zaskarżanie uchwał walnego zgromadzenia w spółkach akcyjnych w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Gl. 2008, Nr 4; *R. Pabis*, Skutki wadliwości czynności prawnych w świetle art. 17 § 1 i 2 KSH, PPH 2001, Nr 6; *K. Pamuła-Wróbel*, w: *Pomoc publiczna dla przedsiębiorców*. Wybrane zagadnienia (red. *A. Ambroziak, K. Pamuła-Wróbel, R. Zenc*), Warszawa 2020; *A.M. Panek*, Reprezentacja kościelnych osób prawnych w umowach cywilnoprawnych, PS 2015,

Nr 10; *L. Paprzycki*, Psychiatryczno-neurologiczno-psychologiczne aspekty postępowania cywilnego w przedmiocie ubezwłasnowolnienia – zagadnienia prawne, Pal. 2009, Nr 1–2; *M. Pasięka-Kuzara*, Bliski koniec instytucji ubezwłasnowolnienia? TPP 2021, Nr 2; *L. Pawlikowski*, W imieniu spółdzielni czy za spółdzielnię? PPH 2004, Nr 12; *M. Pawełczyk*, Przedsiębiorca w świetle ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, R.Pr. 2006, Nr 6; *M. Pazdan*, Dobra lub zła wiara osoby prawnej, w: Studia z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Biruty Lewaszkiewicz-Petrykowskiej (red. A. Szpunar), Łódź 1997; *tenże*, Niektóre konsekwencje teorii organów osoby prawnej, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Prace prawnicze, Katowice 1969; *tenże*, Podmioty bez osobowości prawnej po nowelizacji kodeksu cywilnego z 2003 roku, w: W kręgu teoretycznych i praktycznych aspektów prawoznawstwa. Księga jubileuszowa Profesora Bronisława Ziemiannina (red. M. Zieliński), Szczecin 2005; *tenże*, Specjalna zdolność prawna osób prawnych (uwagi de lege lata i de lege ferenda), w: Prace cywilistyczne. Księga pamiątkowa dla uczczenia 40-lecia pracy naukowej profesora Jana Winiarza (red. S. Wójcik), Warszawa 1990; *tenże*, Z problematyki dobrej lub złej wiary osoby prawnej, Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego. Prace prawnicze 1971, t. II; *tenże*, Zdolność do czynności prawnych osób fizycznych w prawie prywatnym międzynarodowym, Kraków 1967; *A. Pęczyk-Tofel, M.S. Tofel*, Wpływ wadliwych aktów głosowania na ważność uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych, PPH 2007, Nr 8; *M. Piekarski*, Osoby prawne w świetle art. 34–44 projektu kodeksu cywilnego, NP 1963, Nr 7–8; *H. Pietrzkowski*, Zastępstwo procesowe wykonywane przez Prokuraturę Generalną Skarbu Państwa, PS 2006, Nr 5; *T. Pietrzykowski*, Ludzkie, niezbyt ludzkie. Esej o podmiotowości prawnej i wyzwaniach XXI wieku, Katowice 2016; *K. Pietrzkowski*, Powstanie i ustanie stosunku członkostwa w spółdzielni, Warszawa 1990; *tenże*, Prawo spółdzielcze. Komentarz do zamienionych przepisów, Warszawa 1995; *P. Pinior*, Podejmowanie uchwał wspólników w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 2019; *E. Plonka*, Mechanizm łączenia skutków działań prawnych z osobami prawnymi na przykładzie spółek kapitałowych, AUWr 1994, Nr 231; *taż*, Uczestnictwo osób prawnych w walnym zgromadzeniu spółki kapitałowej, PiP 1990, Nr 1; *taż*, Umocowanie zarządu spółki kapitałowej do jej reprezentacji, NP 1990, Nr 4–6; *M. Podleś*, Charakter prawny spółki cywilnej na tle prawa polskiego i niemieckiego, Warszawa 2008; *tenże*, Reprezentacja Skarbu Państwa w procesach cywilnych z udziałem Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa – zagadnienia wybrane, AUWr 2009, Nr 308; *W. Popiołek*, Charakter prawny uchwał wspólników i organów spółek handlowych, PPH 2014, Nr 9; *tenże*, W sprawie częściowej nieważności (uchylenia w części) uchwały wspólników spółki kapitałowej, w: Proces cywilny. Nauka – kodyfikacja – praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi (red. P. Grzegorzczak, K. Knopek, M. Walasik), Warszawa 2012; *A. Powierża*, Jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, Studia i Materiały. Wydział Zarządzania. Uniwersytet Warszawski 2005, Nr 1; *Prawo przedsiębiorców* (red. R. Blicharz, A. Powalowski), Warszawa 2019; *Prawo przedsiębiorców*. Przepisy wprowadzające do Konstytucji Biznesu. Komentarz (red. G. Kozioł), Warszawa 2019; *J. Preussner-Zamorska*, Nieważność czynności prawnej w prawie cywilnym, Warszawa 1983; *taż*, Wykonanie nieważnej umowy, SC 1979, t. 30; *U. Promińska*, Kilka uwag na temat spółki kapitałowej w organizacji, w: Kodeks spółek handlowych po dziesięciu latach (red. J. Frąckowiak), Wrocław 2013; *M. Prutis*, Mieszana reprezentacja łączna w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, PPH 2003, Nr 7; *tenże*, Zasady reprezentacji komunalnych osób prawnych w obrocie cywilnym, Sam.Teryt. 1991, Nr 1–2; *J. Przybylska*, Cywilnoprawne aspekty instytucji zgody pacjenta na interwencję medyczną i jej definicja, MoP 2003, Nr 16; *M. Przychodźki, K. Sęcińska*, Brak zdolności upadłościowej osób prawnych prawa publicznego, PPH 2006, Nr 4; *D. Pudzianowska*, Zagadnienie ubezwłasnowolnienia w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w: Prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną w świetle międzynarodowych instrumentów ochrony praw człowieka. Pamięci prof. dr. hab. Zbigniewa Radwańskiego (red. D. Pudzianowska), Warszawa 2014; *A. Pyrzyńska*, Uwagi o statusie prawnym wspólnoty mieszkaniowej, w: Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Edwarda Gniewka (red. J. Gołaczyński, P. Machnikowski), Warszawa 2010; *M. Pyziak-Szafnicka*, Ubezwłasnowolnienie jako środek ochrony osób dotkniętych chorobami otępiennymi i chorobą Alzheimera – aktualna regulacja i projektowane zmiany, SPE 2019, Nr 111; *W. Pyziół*, Nowe zasady reprezentacji cywilnoprawnej przedsiębiorstw państwowych, PiP 1983, Nr 4; *tenże*, Reprezentacja cywilnoprawna przedsiębiorstwa państwowego, KSP 1980, Nr 13; *tenże*, Umowa rachunku bankowego a zasada swobody kontraktowania. Zagadnienia wybrane, cz. 2, Pr. Bank. 1996, Nr 1; *G. Radecki*, Organy osób prawnych Kościoła katolickiego w Polsce (na styku prawa kanonicznego i prawa cywilnego), Rej. 2003, Nr 7–8; *E. Radomska, M. Wilke*, Jednostki organizacyjne według kodeksu cywilnego, AUNC Prawo 1979, t. XVII; *Z. Radwański*, Podmioty prawa cywilnego w świetle zmian kodeksu cywilnego przeprowadzonych ustawą z 14.2.2003 r., PS 2003, Nr 7–8; *P. Radziejewicz*, Kilka uwag w sprawie prawnej przydatności pojęcia „osoba prawa publicznego”, Sam.Teryt. 2000, Nr 6; *L. Rajca*, Konstrukcja osobowości prawnej samorządu terytorialnego, Sam.Teryt. 2004,

Nr 3; *tenże*, Spór o konstrukcję osobowości publicznoprawnej samorządu terytorialnego, PS 2001, Nr 7–8; *D. Rogoń*, Rachunek bankowy małoletniego, PB 2002, Nr 10; *M. Romanowski*, O istnieniu nieistniejących uchwał – czyli o bólu istnienia jak w „Dniu świra” w ujęciu Sławomira Mroźka, MPH 2018, Nr 1; *E. Rott-Pietrzyk*, Dopuszczalność potwierdzenia czynności rzekomego organu, w: Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Edwarda Gniewka (red. *P. Machnikowski, J. Gołaczyński*), Warszawa 2010; *K. Rudnicki*, Osoba prawna jako organ innej osoby prawnej, Pr.Sp. 1999, Nr 10; *tenże*, Uzależnienie działania zarządu spółki kapitałowej od decyzji innych organów spółki, MoP 2000, Nr 7; *R. Rybski*, Konstytucyjny status osób ubezwłasnowolnionych, Warszawa 2015; *tenże*, Zdolność w sferze prawa osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz osób z problemami zdrowia psychicznego. Raport Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2013 r., w: Prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną w świetle międzynarodowych instrumentów ochrony praw człowieka. Pamięci prof. dr. hab. Zbigniewa Radwańskiego (red. *D. Pudziałowska*), Warszawa 2014; *M. Rządkowski*, Pojęcie konsumenta a umowy mieszanego użytku w prawie polskim, MoP 2016, Nr 17; *Z. Rzepka*, Z problematyki osobowości prawnej, NP 1978, Nr 7–8; *M. Saffan*, Odpowiedzialność deliktowa osób prawnych. Stan obecny i kilka uwag de lege ferenda, SC 1994, t. XXI; *tenże*, Prawo i medycyna. Ochrona praw jednostki a dylematy współczesnej medycyny, Warszawa 1998; *tenże*, Prawo wobec ingerencji w naturę ludzkiej prokreacji, Warszawa 1990; *P. Sarnecki*, Prawo o stowarzyszeniach. Komentarz, Kraków 2000, 2002, 2007; *K. Schmidt*, Gesellschaftsrecht, Köln–Berlin–Bonn–München 2002; *tenże*, Verbandszweck und Rechtsfähigkeit im Vereinsrecht, Heidelberg 1984; *T. Sidor*, Reprezentacja handlowych spółek osobowych, PPH 2006, Nr 1; *J. Stęczyło-Chlabicz*, Naruszenie prywatności osób publicznych przez prasę, Warszawa 2006; *M. Sieradzka*, Zakres przedmiotowy i podmiotowy ustawy z 6.3.2018 r. – Prawo przedsiębiorców, MoP 2018, Nr 13 (dodatek); *A. Sikorska-Lewandowska*, Zakres zdolności prawnej wspólnoty mieszkaniowej, PS 2019, Nr 6; *B. Sitek*, Rozwój koncepcji osoby prawnej od prawa rzymskiego do współczesności, w: Podmiotowość w prawie (red. *B. Sitek, M. Szejnkowska*), Olsztyn 2012; *J. Sitko*, Firma i jej ochrona, Warszawa 2009; *M. Skory*, Przegląd wybranych regulacji prawnych dotyczących pojęcia konsumenta na tle definicji konsumenta zawartej w projekcie księgi pierwszej kodeksu cywilnego, AUWr PPIA 2011, Nr 3304; *E. Skowrońska-Bocian*, Prawo cywilne. Część ogólna – zarys wykładu, Warszawa 2005; *R. Skubisz, M. Trzebiatowski*, Kościelne osoby prawne jako przedsiębiorcy rejestrowi (na przykładzie osób prawnych kościoła katolickiego), PPH 2002, Nr 3; *T. Smyczyński*, Ochrona dziecka poczętego w świetle prawa, w: Rodzina w świetle prawa i polityki społecznej (red. *T. Smyczyński*), Poznań 1990; *tenże*, Pojęcie i status osobowy dziecka w świetle konwencji praw dziecka i prawa polskiego, PiP 1991, Nr 4; *tenże*, Pojęcie i status prawny dziecka poczętego, SPr 1989, Nr 4; *M. Smyk*, Pełnomocnictwo według kodeksu cywilnego, Warszawa 2010; *tenże*, Skutki działania pozornego piastuna organu reprezentacji osoby prawnej, PPH 2012, Nr 2; *A. Sobolewski*, Kompetencja do dokonania czynności prawnej jako przesłanka jej prawnej doniosłości, PPH 2009, Nr 2; *P. Sobolewski*, Nabywanie i utrata osobowości prawnej jako zdarzenie cywilnoprawne, ZPBAS 2011, Nr 4; *M. Sochański*, Spór o istnienie uchwał negatywnych zgromadzeń spółek kapitałowych, PPH 2016, Nr 7; *M. Soczyński*, Czynność prawna z samym sobą, Rej. 2005, Nr 5; *T. Sokolowski*, Sytuacja prawna nasciturusa w art. 9 projektu Kodeksu cywilnego, RPEiS 2009, Nr 2; *tenże*, Władza rodzicielska nad dorastającym dzieckiem, Poznań 1987; *S. Sołtyński*, Czy „istnieją” uchwały „nieistniejące” zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni? PPH 2006, Nr 2; *tenże*, Czynności rozporządzające. Przyczynek do analizy podstawowych pojęć cywilistycznych, w: Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Czachórskiego (red. *J. Bleszyński, J. Rajski*), Warszawa 1985; *tenże*, Nieważne i wzruszalne uchwały zgromadzeń spółek kapitałowych, PPH 2006, Nr 1; *tenże*, Przepisy ogólne kodeksu spółek handlowych (wybrane zagadnienia), PiP 2001, Nr 7; *tenże*, Rozważania o nieważnych i „nieistniejących” czynnościach prawnych ze szczególnym uwzględnieniem uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni, w: W kierunku europeizacji prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Jerzemu Rajskiemu (red. *A. Brzoźowski, W.J. Kocot, K. Michałowska*), Warszawa 2007; *tenże*, Skutki działań piastunów wadliwego składu zarządu lub rady nadzorczej w spółkach kapitałowych oraz spółdzielniach, w: Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana (red. *L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar*), Kraków 2005; *tenże*, Wynalazek spółki kapitałowej: o krok od wieczności, PiP 1998, Nr 11; *M. Sośniak*, Funkcje i skuteczność zgody osoby uprawnionej w zakresie ochrony dóbr osobistych, w: Prace z prawa cywilnego wydane dla uczczenia pracy naukowej profesora Józefa Stanisława Piątkowskiego (red. *B. Kordasiewicz, E. Łętowska*), Ossolineum 1985; *tenże*, Znaczenie zgody uprawnionej w zakresie cywilnej odpowiedzialności odszkodowawczej, ZNUJ 1959, Nr 6; *T. Srogosz*, Ubezwłasnowolnienie w polskim prawie w świetle Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, w: Globalne problemy ochrony praw człowieka (red. *E. Karska*), Warszawa 2015; *Ż. Stalew*, Spółka jawna jako osoba prawna, PPH 1938, Nr 7; *M. Staszów*, Przyczynek do zagadnienia osobowości prawnej w średniowiecznej

cywilistycy, AUWr 1969, Nr 87; *K. Stefaniuk*, Charakter więzi pomiędzy przedsiębiorstwem państwowym i jego dyrektorem, RPEiS 1987, Nr 1; *A. Stelmachowski*, Czy kryzys osoby prawnej? RPEiS 1968, Nr 3; *tenże*, O koncepcję opieki nad małoletnim, SC 1960, t. XIII–XIV; *tenże*, Wstęp do teorii prawa cywilnego, Warszawa 1984; *tenże*, Zarys teorii prawa cywilnego, Warszawa 1998; *M. Strzala*, Dopuszczalność potwierdzenia czynności prawnych dokonanych w braku lub z przekroczeniem umocowania do działania za wyznaniową osobę prawną w świetle nowelizacji art. 39 kodeksu cywilnego, SPW 2019, Nr 22; *J. Strzępka, P. Piniór*, Pełnomocnictwo a status członka zarządu, Pr.Sp. 2006, Nr 10; *K. Strzyczkowski*, Instytucje prawa działalności gospodarczej. Uwagi o projekcie ustawy Prawo działalności gospodarczej, PUG 1999, Nr 4; *K. Surowiecka*, Perspektywa zmian regulacji instytucji ubezwłasnowolnienia, w: Prawo cywilne w świetle obecnej regulacji i pożądaných zmian (red. *E. Kabza, K. Krupa-Lipińska*), Toruń 2013; *P. Suski*, Stowarzyszenia i fundacje, Warszawa 2011; *tenże*, Stowarzyszenia w prawie polskim, Warszawa 2002; *A. Sylwestrzak*, Charakter prawny i kompetencje kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo, PS 2011, Nr 5; *tenże*, Kurator dla osoby niepełnosprawnej, PS 2014, Nr 9; *tenże*, Małoletni pełnomocnik, PS 2012, Nr 7–8; System Prawa Administracyjnego, t. 8A, Publiczne prawo gospodarcze (red. *R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel*), Warszawa 2018; *A. Szajkowski*, Formy ustrojowe spółek handlowych, PiP 2001, Nr 8; *tenże*, Prawo spółek handlowych, Warszawa 1997, 2000; *tenże*, Refleksje nad nowym kodeksem spółek handlowych, PUG 2001, Nr 1; *D. Szafranski*, Cudzoziemiec (osoba fizyczna) jako przedsiębiorca prawa polskiego, EPS 2010, Nr 7; *tenże*, Osoba fizyczna jako przedsiębiorca zagraniczny, EPS 2013, Nr 7; *tenże*, Przedsiębiorca jako usługodawca, EPS 2012, Nr 4; *tenże*, Przedsiębiorca publiczny wobec wolności gospodarczej, Warszawa 2008; *tenże*, Przedsiębiorca zagraniczny jako kategoria normatywna w świetle ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, PPH 2010, Nr 8; *A. Szczechowicz*, Wybrane zagadnienia materialnoprawnych przesłanek ubezwłasnowolnienia, Studia Prawnoustrojowe 2020, Nr 48; *R. Szczepaniak*, Dopuszczalny zakres działania spółki komunalnej, KPP 2014, Nr 2; *tenże*, Kilka refleksji na temat stanu cywilistycznej aparatury pojęciowej używanej w dyskursie o podmiotowości prawnej, RPEiS 2020, Nr 3; *tenże*, Kwestia nieważności czynności prawnych jako skutek nadużycia prawa do posługiwania się formą osoby prawnej, PPH 2008, Nr 2; *tenże*, Nadużycie prawa do posługiwania się formą osoby prawnej, Toruń 2009; *tenże*, Odpowiedzialność odszkodowawcza jednostek samorządu terytorialnego, Warszawa 2001; *tenże*, Specjalna zdolność prawna osób prawnych. Relikt poprzedniego systemu czy źródło inspiracji? KPP 2009, Nr 3; *tenże*, W kwestii cywilnoprawnej reprezentacji gminy, Sam.Teryt. 1995, Nr 7–8; *R. Szczęsny*, Ograniczenia kompetencji członków zarządu w spółkach kapitałowych, PUG 2002, Nr 11; *tenże*, Zarząd w spółkach kapitałowych, Kraków 2004; *T. Szczurowski*, Nieistniejące uchwały zgromadzenia spółki kapitałowej, MoP 2006, Nr 7; *tenże*, Przekroczenie kompetencji przez organ osoby prawnej, Gl. 2008, Nr 3; *tenże*, Status kuratora dla osoby prawnej (art. 42 KC) po nowelizacji, MPH 2018, Nr 1; *tenże*, w: Kodeks spółek handlowych. Komentarz (red. *Z. Jara*), Warszawa 2020; *tenże*, Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego, Warszawa 2012; *S. Szer*, Państwowe osoby prawne, PiP 1964, Nr 12; *tenże*, Prawa podmiotowe państwowych osób prawnych, PiP 1967, Nr 6; *tenże*, Prawo cywilne. Część ogólna, Warszawa 1950, 1967; *tenże*, Z problematyki osób prawnych na tle kodeksu cywilnego, PUG 1968, Nr 6; *M. Szeroczyńska*, Możliwa droga ku likwidacji instytucji ubezwłasnowolnienia, w: Prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną w świetle międzynarodowych instrumentów ochrony praw człowieka (red. *D. Pudzianowska*), Warszawa 2014; *taż*, Ubezwłasnowolnienie i alternatywne formy pomocy w realizowaniu zdolności do czynności prawnych osób z niepełnosprawnością intelektualną w regulacjach międzynarodowych oraz w prawie obcym, na przykładzie Estonii, Niemiec, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Kanady (stanu Manitoba), w: Jeśli nie ubezwłasnowolnienie to co? Prawne formy wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną (red. *K. Kędziora*), Warszawa 2012; *A. Szewc*, Ustawa o samorządzie województwa, Warszawa 2008; *tenże*, Zgoda na przetwarzanie danych osobowych, PiP 2008, Nr 2; *A. Szewc, G. Jyż, Z. Pławewski*, Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz, Warszawa 2010; *A. Szewc, T. Szewc*, Wójt, burmistrz, prezydent miasta, Warszawa 2006; *R. Szmidt*, Wypowiedzenie zobowiązania – uwagi na tle wykładni art. 365¹ KC, SPP 2008, Nr 2; *A. Szpunar*, O konwalidacji nieważnej czynności prawnej, PiP 1986, Nr 5; *tenże*, Zgoda uprawnionego w zakresie ochrony dóbr osobistych, RPEiS 1989, Nr 1; *R. Szytk*, Kościoły i związki wyznaniowe jako podmioty praw majątkowych, Rej. 1991, Nr 1; *A. Szumański*, Czynności prawne spółki kapitałowej podjęte przez jej zarząd bez zgody rady nadzorczej lub zgromadzenia wspólników, PPH 1997, Nr 7; *J. Szwaja*, Pojęcie „przedsiębiorstwo” w Kodeksie spółek handlowych, w: *A. Calus* (red.), Studia z prawa prywatnego gospodarczego. Księga pamiątkowa ku czci prof. Ireneusza Weissa (red. *A. Calus*), Kraków 2003; *W. Szydło*, Aspekty podmiotowości prawnej Skarbu Państwa, w: Podmiotowość cywilnoprawna w prawie polskim. Wybrane zagadnienia (red. *E. Gniewek*), Wrocław 2008; *tenże*, Charakterystyka Skarbu Państwa jako szczególnego rodzaju osoby prawnej, Rej. 2008, Nr 6; *tenże*, Działalność spółek pozornie zagranicznych w Polsce – uwagi de lege

lata i de lege ferenda, PPH 2008, Nr 6; *tenże*, Kompetencja kierowników państwowych jednostek organizacyjnych w zakresie gospodarowania mieniem Skarbu Państwa, KPP 2007, Nr 3; *tenże*, Osoby wykonujące wolne zawody prawnicze jako przedsiębiorcy, PS 2004, Nr 2; *tenże*, Pojęcie działalności gospodarczej na gruncie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, PS 2005, Nr 2; *tenże*, Pojęcie reprezentacji. Uwagi teoretycznoprawne, AUWr 2010, Nr 82; *tenże*, Reprezentacja Skarbu Państwa w zakresie gospodarowania nieruchomościami, Wrocław 2010; *J. Szymczak*, Problematyka podmiotowości wspólnoty mieszkaniowej, KPP 2010, Nr 3; *M. Ślęzak*, Konieczność uzyskania zgody na dokonanie określonych czynności prawnych w świetle art. 17 § 1 i 2 KSH, Pr.Sp. 2004, Nr 9; *A.M. Świątkowski*, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2018; *M. Świdorska*, Zgoda pacjenta na zabieg medyczny, Toruń 2007; *M. Tajer*, Zakres zastosowania oraz skutki prawne naruszenia art. 17 § 1 i 2 KSH, Pr.Sp. 2010, Nr 7–8; *T. Targosz*, Nadużycie osobowości prawnej, Kraków 2004; *E. Till*, Nauki ogólne austriackiego prawa prywatnego, Lwów 1911; *tenże*, Osoby prawne – projekt rozdziału kodeksu cywilnego z uwagami, Poznań 1921; *A. Tischner*, Model przeciętnego konsumenta w prawie europejskim, KPP 2006, Nr 1; *M. Tomaszewska*, Charakter prawny decyzji o ubezwłasnowolnieniu w sądowym stosowaniu prawa, Toruń 2008; *taż*, Metodologiczny status pojęć – przesłankę ubezwłasnowolnienia na przykładzie choroby psychicznej, PiM 2008, Nr 4; *taż*, Narkomania jako przesłanka ubezwłasnowolnienia, Problemy Alkoholizmu 2005, Nr 1; *taż*, Ubezwłasnowolnienie zagrożeniem prawa do wolności? w: *Idea wolności w ujęciu historycznym i prawnym. Wybrane zagadnienia* (red. *E. Kozerska, P. Sadowski, A. Szymański*), Toruń 2010; *E. Trybulska-Skoczelaś*, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. *J. Warciński*), Lex 2014; *K. Trzaska*, Kurator prawa materialnego spółek kapitałowych, Pr.Sp. 2011, Nr 12; *M. Trzebiatowski*, Spółka z o. o. w organizacji, Lublin 2002; *tenże*, Nieodwołalne pełnomocnictwo do głosowania na zgromadzeniu spółki kapitałowej. w: *Wpływ europeizacji prawa na instytucje prawa handlowego* (red. *J. Kruczałak-Jankowska*), Warszawa 2013; *R. Uliasz*, Nieważność uchwał zgromadzenia spółki kapitałowej, Warszawa 2018; *tenże*, O potrzebie kompleksowej regulacji problematyki kwalifikacji podmiotowych członków organów osób prawnych, w: *50 lat kodeksu cywilnego. Perspektywy rekodyfikacji* (red. *P. Stec, M. Załucki*), Warszawa 2015; *Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym, ustawa – przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym* (wyciąg). Komentarz (red. *K. Osajda*), Warszawa 2020; *O. von Gierke*, Deutsches Privatrecht, München 1936; *F.C. von Savigny*, System des heutigen römischen Rechts, t. II, Berlin 1840; *M. Wach*, Fundacja – wyodrębniona masa majątkowa czy organizacja społeczna? PPH 2007, Nr 7; *tenże*, Problematyka osobowości prawnej na przykładzie regulacji występujących w prawie Francji, Federacji Rosyjskiej, Niemiec, Anglii i Stanów Zjednoczonych, Rej. 2006, Nr 11; *tenże*, Status ułomnych osób prawnych w polskim prawie cywilnym, Warszawa 2008; *tenże*, Ustawa o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw a brak organu reprezentującego, czy brak w składzie organu osoby prawnej, MoP 2018, Nr 10; *D. Wajda*, Odpowiedzialność za zawarcie umowy kredytu przez osobę nieumocowaną, MoPBank 2018, Nr 10; *taż*, Ustawa o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw a brak organu reprezentującego, czy brak w składzie organu osoby prawnej, MoP 2018, Nr 10; *taż*, Wpisy w Krajowym Rejestrze Sądowym wywołujące skutek deklaratoryjny, PPH 2019, Nr 1; *B. Walaszek*, Nasciturus w prawie cywilnym, PiP 1956, Nr 7; *A. Walaszek-Pyziół*, Status prawny przedsiębiorcy w świetle projektu ustawy – Prawo działalności gospodarczej, PUG 1999, Nr 5; *R.R. Wasilewski*, Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego jako fakt powszechnie znany, Gl. 2017, Nr 2; *J. Wasilkowski*, Pojęcie własności, PiP 1965, Nr 12; *M. Watrakiewicz*, Wiek a zdolność do czynności prawnych, KPP 2003, Nr 3; *W. Wąsowicz*, Powstawanie osoby prawnej. Praktyka uzyskiwania osobowości prawnej, Warszawa 2002; *Ł. Węgrzynowski*, Niedozwolone postanowienia umowne jako środek ochrony słabszej strony umowy obligacyjnej, Legalis 2006; *P. Wicherek*, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz* (red. *M. Fras, M. Habdas*), Lex 2021; *P. Widorski*, Status prawny członków organów osób prawnych po nowelizacji kodeksu cywilnego z 9.11.2018 r., PiP 2020, Nr 7; *J. Wieczorkiewicz-Kita*, Teoretyczne problemy podmiotowości, osobowości i zdolności prawnej w prawie cywilnym, w: *Prawoznawstwo a praktyka stosowania prawa* (red. *Z. Tobor, I. Bogucka*), Katowice 2002; *taż*, Teoretyczne problemy podmiotowości, osobowości i zdolności prawnej w prawie cywilnym, w: *Prawoznawstwo a praktyka stosowania prawa* (red. *Z. Tobor, I. Bogucka*), Katowice 2002; *A. Wiewiórowska-Domagalska*, glosa krytyczna do uchw. SN z 17.11.2011 r., III CZP 5/11, EPS z 2013, Nr 3; *P.M. Wiórek*, O potrzebie uregulowania części ogólnej prawa handlowego w prawie polskim – uwagi z perspektywy prawa niemieckiego i austriackiego, w: *Kodeks spółek handlowych po piętnastu latach obowiązywania* (red. *J. Frąckowiak*), Warszawa 2018; *E. Wójtowicz*, Dualistyczna koncepcja prawa prywatnego a umowy handlowe – uwagi na przykładzie umowy komisji, AUWr PPIa 2020, Nr 121; *J. Wistocki*, Prawo osobowe, Warszawa 1946; *J. Wiszniewski*, Przedsiębiorstwo państwowe (studium prawne), Warszawa 1988; *tenże*, Specjalna zdolność prawna osób prawnych, SPPr 1970, Nr 26–27; *E. Wiśniowska*, Znaczenie wieku przy zawarciu małżeństwa według Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Wrocław

1986; A. Witosz, Kompetencje wspólników prowadzących sprawę spółki i pozycja prawna zarządu w spółkach handlowych w likwidacji, PPH 2009, Nr 8; A.J. Witosz, Prowadzenie spraw i reprezentacja spółek osobowych, Warszawa 2013; S. Włodyka, Nowe zasady reprezentacji przedsiębiorstw państwowych, PUG 1960, Nr 7; *tenże*, Prawo gospodarcze. Zarys systemu. Część ogólna, t. I, Warszawa 1981; M. Wojewoda, Kilka uwag na temat znowelizowanego art. 39 KC, PPH 2019, Nr 9; *tenże*, O konsekwencjach naruszenia reguł reprezentacji łącznej osób prawnych, w: Czyny postępowania w prawie. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Birucie Lewaszkievicz-Petrykowskiej (red. W. Robaczyński), Łódź 2017; *tenże*, Znowelizowany art. 39 KC a przypadki naruszenia zasad reprezentacji łącznej osób prawnych, MoP 2019, Nr 7; M. Wojewoda, F. Nowak, Sankcja wadliwej reprezentacji osób prawnych w znowelizowanym art. 39 KC, MoP 2019, Nr 5; G. Wolak, O czynnościach prawnych zobowiązujących oraz rozporządzających osób o ograniczonej zdolności do czynności prawnych, KPN 2020, Nr 3; H.J. Wolff, Organschaft und juristische Person, t. II, Theorie der Vertretung, Berlin 1934; A. Wolter, Prawo cywilne. Zarys części ogólnej, Warszawa 1963, 1979, 1986; *tenże*, Zagadnienie osobowości prawnej w projekcie kodeksu cywilnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, w: Materiały dyskusyjne do projektu kodeksu cywilnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Materiały sesji naukowej, 8–10 grudnia 1954 r. (red. J. Wasilkowski), Warszawa 1955; *tenże*, Zdolność osób fizycznych do działań prawnych, PN 1947, Nr 7–8; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, Prawo cywilne – zarys części ogólnej, Warszawa 1996, 2001; *ciż*, Prawo cywilne. Zarys części ogólnej, Warszawa 2001; A. Wowerka, Osoby prawne i inne jednostki organizacyjne w prawie prywatnym międzynarodowym, SPP 2014, Nr 2; *tenże*, Wyznaczanie statutu personalnego osób prawnych, PPPM 2016, Nr 19; J. Wróblewski, Teorie osób prawnych – zarys podejścia semiotycznego, w: Studia z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Adama Szpunara (red. A. Rembieliński), Warszawa–Łódź 1983; M. Wyrwiński, Pojęcie przedsiębiorcy, w: Nieuczciwe praktyki rynkowe. Ocena regulacji (red. E. Nowińska, D. Kasprzycki), Kraków 2012; W. Wyrzykowski, Wpływ nowelizacji art. 39 KC na zasady reprezentowania spółki kapitałowej w umowach pomiędzy spółką a jej członkiem zarządu, PUG 2020, Nr 1; J. Zabłocki, Pozycja prawna nasciturusa w polskim prawie cywilnym, w: W kręgu nowożytnej i najnowszej historii ustroju Polski. Księga dedykowana profesorowi Marianowi Kallasowi (red. S. Godek, D. Makitła, M. Wilczek-Karczewska), Warszawa 2010; E. Zamojski, Pozycja prawna kuratora ustanowionego dla osoby prawnej na mocy art. 42 KC – po zmianach dokonanych ustawą z 26.1.2018 r., MoP 2018, Nr 8; *tenże*, Rejestracja spółek. Zagadnienia materialne i procesowe, Warszawa 2008; *tenże*, Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym. Komentarz, Warszawa 2009; P. Zaporowski, Czy przedsiębiorcą może być osoba fizyczna niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych, Pal. 2006, Nr 7–8; K. Zaradkiewicz, Ubezwłasnowolnienie – perspektywa konstytucyjna a instytucja prawa cywilnego, w: Prawa osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną w świetle międzynarodowych instrumentów ochrony praw człowieka (red. D. Pudżianowska), Warszawa 2014; A. Zbiegień-Turzańska, Sankcje wadliwych uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych i spółdzielni, Warszawa 2012; *taż*, Skutki działania fałszywego piastuna spółki kapitałowej i spółdzielni, PS 2019, Nr 9; *taż*, Zasady reprezentacji spółdzielni, PS 2015, Nr 6; M. Zdyb, Działalność gospodarcza i publiczne prawo gospodarcze, Kraków 2001; *tenże*, Prawo działalności gospodarczej. Komentarz do ustawy z dnia 19 listopada 1999 r., Kraków 2000; *tenże*, Wolność działalności gospodarczej w Konstytucji RP, Rej. 1997, Nr 5; R. Zegadło, Zarząd majątkiem dziecka, MoP 2005, Nr 18; M. Zelek, O dopuszczalności zastosowania art. 416 KC do ułomnych osób prawnych, Pal. 2017, Nr 11; *tenże*, Przepisanie osobie prawnej odpowiedzialności deliktowej na zasadzie winy za czyn własny, Pal. 2017, Nr 4; Ch. Zib, M. Dellinger, UGB. Unternehmensbuch. Großkommentar, t. I, cz. 2, Wien 2010; A. Zieliński, Kryteria powstania opiekuństwa, NP 1978, Nr 11–12; *tenże*, Piecza nad majątkiem osoby poddanej opiece, Pal. 1985, Nr 1; *tenże*, Stanowisko prawne opiekuństwa jako przedstawiciela ustawowego na tle zdolności do czynności prawnych pupila, Pal. 1981, Nr 1; *tenże*, Udzielenie zezwolenia sądu opiekuńczego w ważniejszych sprawach, Pal. 1989, Nr 11–12; *tenże*, Zakres działania sądu opiekuńczego w sprawach dotyczących opieki, Pal. 1978, Nr 11–12; *tenże*, Zdolność do dokonywania czynności procesowych przez osobę poddaną opiece, Pal. 1982, Nr 6–7; Z. Ziemiński, Kompetencja i norma kompetencyjna, RPEiS 1969, Nr 4; Z. Ziemiński, M. Zieliński, Dyrektywy i sposób ich wypowiedzienia, Warszawa 1992; M.P. Ziemiak, Polemika ze stanowiskiem niektórych instytucji i urzędów w kwestii uprawnień poszkodowanych do najmu pojazdu zastępczego w: Odszkodowanie za niemożność korzystania z pojazdu uszkodzonego w wypadku komunikacyjnym (red. E. Kowalewski), Toruń 2011; B. Ziemianin, Jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, w: 50 lat Kodeksu cywilnego oraz Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (red. K.A. Dadańska, A. Tomczyk), Szczecin 2014; *tenże*, Organy przedsiębiorstwa państwowego, Szczecin 1985; *tenże*, Pełnomocnicy przedsiębiorstw państwowych, NP 1983, Nr 9–10; *tenże*, Prawo cywilne. Część ogólna, Poznań 2002; *tenże*, Samorządne przedsiębiorstwo państwowe, Warszawa 1987; M. Zięba, Podmiotowość prawna wspólnot mieszkaniowych, Warszawa 2016;

M. Zima, Ubezważnowolnienie osób z niepełnosprawnością intelektualną jako ograniczenie wolności i praw konstytucyjnych w świetle artykułu 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 3 kwietnia 1997 r., Warszawa 2009; *taż*, Ubezważnowolnienie osób z niepełnosprawnością intelektualną w świetle Konstytucji RP oraz Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w: Studium nad potrzebą ratyfikacji przez Rzeczypospolitą Polską Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (red. *K. Kurowski*), Łódź 2010; *M. Zima-Parjaszewska*, Artykuł 12 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych a ubezważnowolnienie w Polsce, SPPr 2013, Nr 2; *C. Znamierowski*, Zastępca i organ, RPEiS 1963, Nr 2; *F. Zoll*, Prawo cywilne w zarysie. Część ogólna, t. I, Kraków 1948; *K. Zoń*, O potrzebie nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego w zakresie instytucji ubezważnowolnienia, w: Wokół rekodyfikacji prawa cywilnego. Prace jubileuszowe (red. *P. Stec, M. Załucki*), Kraków 2015; *M. Żaba*, Kilka uwag na temat potrzeby zmiany przepisów dotyczących reprezentacji spółdzielni, PPH 2019, Nr 11; *A. Żygadło*, Ochrona tajemnicy bankowej jako dobra osobistego, PiP 2009, Nr 5.

Dział I. Osoby fizyczne

Rozdział I. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych

(...)

Art. 14. [Skutki braku zdolności]

§ 1. Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest nieważna.

§ 2. Jednakże gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Spis treści

	Nb		Nb
I. Uwagi ogólne	1–14	E. Miejsce przepisu w strukturze regulacji	12–14
A. Funkcja przepisu	1	1. Uwagi ogólne	12
1. Brak zdolności do czynności prawnych a ważność i skuteczność czynności prawnych	1	2. Artykuł 14 KC a przepisy prawa prywatnego odwołujące się do braku zdolności do czynności prawnych	13
B. Kontekst systemowy przepisu	2–4	3. Artykuł 14 KC a przepisy prawa publicznego odwołujące się do braku zdolności do czynności prawnych	14
1. Konstytucyjne i prawnomiedzynarodowe ramy instytucji zdolności do czynności prawnych	2	II. Zdolność do czynności prawnych a inne zdolności prawne z zakresu prawa cywilnego	15–18
2. Kontekst systemowy art. 14–22 KC a ich wykładnia	3	1. Zdolność prawna	15
3. Kontekst systemowy art. 14–22 KC a spór o zasadność i kształt instytucji ubezważnowolnienia	4	2. Zdolność do czynności prawnych	16
C. Geneza przepisu	5–10	3. Zdolność do czynności prawnych a inne zdolności czynne	17
1. Pierwotwór art. 14 KC	5	4. Zdolność do czynności prawnych a zdolność sądowa i procesowa	18
2. Regulacje obce – uwagi ogólne	6	III. Kategorie osób niemających zdolności do czynności prawnych i skutki braku zdolności	19–30
3. Prawo niemieckie	7		
4. Prawo austriackie	8		
5. Prawo szwajcarskie	9		
6. Prawo francuskie	10		
D. Projekt nowej regulacji	11		
1. Projekty KKPC	11		

A. Małoletni	19	4. Wykonywanie prawa głosu	34
1. Pojęcie i skutki małoletniości	19	5. Jednostronne czynności prawne i oświadczenia woli kierowane do osoby nieposiadającej zdolności do czynności prawnych	35
B. Ubezważnowolniony całkowicie	20–23	6. Irrelevantność struktury i skutków ekonomicznych czynności	36
1. Uwagi ogólne	20	7. Irrelevantność braku wiedzy o braku zdolności do czynności prawnych po stronie kontrahenta	37
2. Przesłanki ubezwłasnowolnienia	21	B. Charakter prawny sankcji z art. 14 § 1 KC	38–40
3. Zagadnienia proceduralne	22	1. Nieważność bezwzględna	38
4. Określenie rodzaju ubezwłasnowolnienia	23	2. Brak skutków czynności	39
C. Podstawy i metodyka oceny	24	3. Sposób ustalenia nieważności	40
1. Irrelevantność oceny indywidualnego stopnia rozwoju i stanu psychicznego	24	V. Wyjątek od zasady nieważności czynności prawnej dokonanej przez osobę niemającą zdolności do czynności prawnych 41–51	
D. Skutki braku zdolności do czynności prawnych	25–30	A. Przesłanki zastosowania art. 14 § 2 KC	41–48
1. Brak możliwości samodzielnego dokonania czynności prawnej	25	1. Uwagi ogólne	41
2. Konieczność reprezentowania osoby niezdolnej do czynności prawnych przez przedstawiciela ustawowego	26	2. Umowa	42
3. Zakres umocowania i zasady reprezentacji osoby niemającej zdolności do czynności prawnych przez przedstawiciela ustawowego	27	3. Umowy powszechnie zawierane w drobnych bieżących sprawach życia codziennego	43
4. Kompetencje przedstawiciela ustawowego a prawo do wysłuchania lub współdecydowania osoby niemającej zdolności do czynności prawnych	28	4. Spór o obiektywne lub subiektywne rozumienie kategorii umów bagatelnych	44
5. Brak zdolności do czynności prawnych a status przedsiębiorcy	29	5. Egzemplifikacja	45
6. Skuteczność czynności prawnych przedstawiciela ustawowego po uzyskaniu zdolności do czynności prawnych	30	6. Wykonanie umowy	46
IV. Nieważność czynności prawnej dokonanej przez osobę niemającą zdolności do czynności prawnych	31–40	7. Rażące pokrzywdzenie osoby nieposiadającej zdolności do czynności prawnych	47
A. Przesłanki zastosowania art. 14 § 1 KC	31–37	8. Ciężar dowodu	48
1. Rodzaje czynności prawnych dokonanych przez osobę niezdolną do czynności prawnych obarczonych sankcją nieważności	31	B. Charakter prawny konstrukcji z art. 14 § 2 KC	49–51
2. Umowa o pracę	32	1. Terminologia	49
3. Czynności prawne prowadzące do powstania jednostki organizacyjnej wyposażonej w zdolność prawną	33	2. Przegląd stanowisk doktryny	50
		3. Stanowisko własne	51
		VI. Zasady wyrażania zgody na ingerencję w dobra osobiste 52–54	
		1. Brak regulacji ogólnej i wątpliwości kwalifikacyjne	52
		2. Zgoda na przetwarzanie danych osobowych	53
		3. Zgoda na udzielanie świadczeń zdrowotnych i inne procedury medyczne	54

I. Uwagi ogólne

A. Funkcja przepisu

1. **Brak zdolności do czynności prawnych a ważność i skuteczność czynności 1 prawnych.** Artykuł 14 KC określa skutki dokonania czynności prawnej przez osobę fizyczną, która nie ma zdolności do czynności prawnych, tj. kompetencji do składania i przyjmowania oświadczeń woli oraz innych oświadczeń, do których stosuje się przepisy o oświadczeniach woli (art. 65¹ KC), a przez to – dokonywania swoistych

czynności konwencjonalnych, jakimi są czynności prawne, oraz uczestniczenia w obrocie prawnym. Zdolności tej nie mają małoletni, którzy nie ukończyli 13. roku życia, oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie (zob. art. 11–13 KC oraz niżej, Nb 19–23). Zasadą ogólną jest **bezwzględna nieważność czynności**, dokonanej przez takie osoby, z wynikającym z § 2 tego artykułu wyjątkiem odnoszącym się do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego podlegających konwalidacji z chwilą wykonania.

Funkcja art. 14 § 1 KC, czytelna zwłaszcza przy uwzględnieniu jego kontekstu systemowego (zob. niżej, Nb 2), sprowadza się do **zapewnienia niezbędnej ochrony** osobie niezdolnej – w ujęciu normatywnym – do samodzielnego występowania w obrocie cywilnoprawnym. Na adekwatność i rzeczywisty poziom tej ochrony wpływa przede wszystkim sposób ujęcia przez ustawodawcę okoliczności determinujących brak lub ograniczenie zdolności do czynności prawnych (zob. niżej, Nb 21). Z kolei art. 14 § 2 KC, który stara się uwzględnić zarówno potrzeby życia codziennego, jak i względy bezpieczeństwa obrotu, łagodzi rygorizm sankcji nieważności, umożliwiając osobom niezdolnym do czynności prawnych, w ograniczonym zakresie, uczestnictwo w obrocie cywilnoprawnym.

B. Kontekst systemowy przepisu

- 2 1. **Konstytucyjne i prawnomiędzynarodowe ramy instytucji zdolności do czynności prawnych.** W ujęciu systemowym art. 14 KC – wraz z całym kompleksem przepisów normujących zdolność do czynności prawnych osób fizycznych oraz stanowiącymi ich procesową operacjonalizację przepisami art. 544–560¹ KPC – stanowi (powinien stanowić) formę urzeczywistnienia na płaszczyźnie prawa cywilnego wartości gwarantowanych przez art. 30, art. 31 ust. 1, art. 47 i 72 Konstytucji RP, tj. niezbywalnej i przyrodzonej godności oraz wolności człowieka, prawa do prywatności, rozumianego m.in. jako wynikające z autonomii człowieka prawo do samostanowienia i decydowania o swoim życiu osobistym, oraz gwarancji praw dziecka. Urzeczywistnienie to następuje z uwzględnieniem rozwojowego charakteru osobowości człowieka i jego personalnych kwalifikacji do kształtowania własnej sytuacji prawnej. Współcześnie kwestionuje się natomiast *ratio* przepisów dotyczących pozbawienia lub ograniczenia zdolności do czynności prawnych w postaci konieczności ochrony praw i wolności innych osób oraz bezpieczeństwa obrotu (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) – mimo że reminiscencje takiego podejścia w sposób niedwuznaczny przebijają ze struktury i treści regulacji KC.

W takim też sensie art. 14 KC oraz pozostałe wymienione wyżej przepisy pozostają w związku z aktami prawa międzynarodowego, które operują pojęciami godności, niezbywalnych praw i wolności osoby ludzkiej lub prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (zob. art. 1 ust. 3 Karty Narodów Zjednoczonych, preambułę i art. 1 PDPCz, preambuły MPPOiP oraz MPPGSiK, art. 8 EKPCz, preambułę i art. 1 KPP), bądź normują prawa dzieci lub osób z niepełnosprawnościami [PrawDziecK oraz PrawNiepK; zob. także rekomendację Nr R(99)4 Komitetu Ministrów Rady Europy z 23.2.1999 r. w sprawie zasad dotyczących ochrony prawnej niepełnosprawnych osób dorosłych oraz zalecenie Komitetu Ministrów Rady Europy Nr (2006)5 z 5.4.2006 r. – Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006–2015].

W odniesieniu do dzieci należy zwrócić uwagę na art. 12 PrawDziecK, nakładający na Państwa-Strony obowiązek zapewnienia dziecku, które jest zdolne do kształtowania własnych poglądów, prawo do ich wyrażania we wszystkich sprawach, które go dotyczą, oraz obowiązek ich przyjmowania z należytą wagą, stosownie do wieku i dojrzałości dziecka (ust. 1) oraz zapewnienia dziecku możliwości wypowiedzania się w każdym postępowaniu sądowym lub administracyjnym które go dotyczy, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela ustawowego (ust. 2).

Z kolei w odniesieniu do osób dorosłych z niepełnosprawnością psychiczną lub intelektualną fundamentalne znaczenie ma art. 12 PrawNiepK nakładający na Państwa-Strony obowiązek uznania zdolności do czynności prawnych (ang. *legal capacity*; w polskiej wersji językowej „zdolności prawnej”) osób niepełnosprawnych (ust. 2), stworzenia systemu wsparcia dla tych osób (ust. 3) w sposób zapewniający uwzględnienie ich woli i preferencji (ust. 4), a także zagwarantowania prawa do posiadania i dziedziczenia własności, kontroli własnych spraw finansowych oraz dostępu do różnych form kredytowania (ust. 5). Wniesione przez Polskę oświadczenie interpretacyjne (Dz.U. z 2012 r. poz. 1170), zgodnie z którym: „Rzeczpospolita Polska oświadcza, że interpretuje art. 12 konwencji w sposób zezwalający na stosowanie ubezwłasnowolnienia, w okolicznościach i w sposób określony w prawie wewnętrznym, jako środka, o którym mowa w art. 12 ust. 4, w sytuacji, gdy wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoba nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem”, w piśmiennictwie trafnie uznaje się za zastrzeżenie w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. d TraktatK niedopuszczalne z uwagi na sprzeczność z celem konwencji (art. 19 lit. c TraktatK; zob. m.in. *P. Książak*, w: *Osajda*, Komentarz KC, 2021, art. 13, Nt 7).

2. **Kontekst systemowy art. 14–22 KC a ich wykładnia.** Wskazany wyżej 3 kontekst systemowy okazuje się istotny nie tyle dla bezpośredniej oceny art. 14 KC, ile dla sposobu wykładni całego kompleksu przepisów dotyczących zdolności do czynności prawnych osób fizycznych, w tym przepisów proceduralnych dotyczących jej ograniczania lub pozbawiania (zob. niżej, Nb 7). Powinna ona być podporządkowana postulatom:

- 1) **ochrony** osób niemających pełnej zdolności do czynności prawnych, w tym zapewnienia im odpowiedniego wsparcia;
- 2) w zakresie, w jakim nie stoi to z nim w sprzeczności – **inkluzywności** i poszerzania możliwości uczestnictwa przez te osoby w obrocie prawnym oraz możliwie szerokiego marginesu dla uwzględniania ich woli, a także
- 3) **subsydiarności** oraz **proporcjonalności** stosowania środków prawnych skutkujących ograniczeniem lub pozbawieniem zdolności czynnej (tak też uzasadnienie uchw. SN z 28.9.2016 r., III CZP 38/16, Legalis, z glosą *A. Pabin*, Pal. 2017, Nr 3, s. 109–112 oraz uzasadnienie post. SN z 6.9.2017 r., I CSK 331/17, Legalis).

Sądy orzekające w sprawach o ubezwłasnowolnienie powinny przede wszystkim rozważyć korzystanie z mniej dolegliwych środków prawnych, z ustanowieniem kuratora dla osoby niepełnosprawnej (art. 183 KRO) na czele.

3. **Kontekst systemowy art. 14–22 KC a spór o zasadność i kształt instytucji 4 ubezwłasnowolnienia.** Sposób realizacji wskazań wynikających z przywołanych wyżej unormowań konstytucyjnych i konwencyjnych ramy instytucji zdolności do czynności prawnych nie budzi wątpliwości i zastrzeżeń aksjologicznych w odniesieniu do osób małoletnich. Regulacja kodeksowa uwzględnia naturalny fakt, iż wraz

z wiekiem wzrasta dojrzałość umysłowa człowieka i poziom rozeznania niezbędny dla świadomego uczestniczenia w obrocie cywilnoprawnym. Powyższe względy okazują się natomiast istotne **w sporze o optymalny kształt regulacji wpływu trwałych zaburzeń psychicznych** (w szczególności choroby psychicznej, niepełnosprawności intelektualnej lub chorób wieku podeszłego) **na zakres zdolności do czynności prawnych osób dorosłych**. Osią tego sporu stała się w ostatnich latach **instytucja ubezwłasnowolnienia**, zasadnie kontestowana jako niezgodna z konstytucyjnymi gwarancjami godności osoby ludzkiej oraz konwencyjnymi gwarancjami praw tej kategorii osób m.in. z uwagi na jej wyłączający i stygmatyzujący charakter, nieproporcjonalność i nieefektywność oceniane z perspektywy zakładanej *ratio* (zob. np. Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Ubezwłasnowolnienie w świetle konstytucyjnych i międzynarodowych standardów ochrony praw człowieka, Warszawa 2018; M. Domański, Ubezwłasnowolnienie, s. 7 i n.; L. Kociucki, Zdolność, s. 249 i n.). Potrzeba głębszych zmian w tym zakresie została zasygnalizowana już w wyr. TK z 7.3.2007 r. (K 28/05, OTK-A 2007, Nr 3, poz. 24), a jej konieczność – w stanowisku RPO w przedmiocie niekonstytucyjności art. 13 § 1 KC przedstawionym w zawieszłej przed TK sprawie SK 23/18 (w dalszym ciągu nierozpoznanej). Zastrzeżenia te uwzględniają projekty nowej regulacji opracowane pod auspicjami KKPC (zob. niżej, Nb 11).

C. Geneza przepisu

- 5 1. **Pierwovzór art. 14 KC.** Zgodnie z założeniami dotyczącymi zakresu tej kodyfikacji przepisy KZ nie zawierały kompleksowej regulacji zdolności do czynności prawnych (wówczas: zdolności do działań prawnych) ani skutków braku tej zdolności na gruncie prawa zobowiązań. Artykuł 32 KZ odsyłał w tym zakresie do właściwych przepisów prawa osobowego, wówczas jeszcze niezunifikowanego. Ze względu na rozbieżności w podejściu do tej kwestii w ustawodawstwach dzielnicowych (zaskarżalność czynności na tle ustawodawstwa obowiązującego w b. Królestwie Polskim i w b. zaborze rosyjskim, nieważność czynności w świetle ustawodawstwa obowiązującego w b. zaborze pruskim i austriackim ze zróżnicowaniem w kwestii możliwości potwierdzenia umowy przez przedstawiciela ustawowego) w art. 53 KZ wprowadzono jednak odrębną i jednolitą regulację, która umożliwiała potwierdzenie umowy zawartej przez osobę niemającą zdolności do działań prawnych lub ograniczoną w tej zdolności. Zgodnie z przywołanym przepisem: „Nie można powoływać się na brak lub ograniczenie zdolności do działań prawnych osoby, z którą umowę się zawarło. Kto taką umowę zawarł, może wyznaczyć przedstawicielowi ustawowemu niezdolnego odpowiedni termin do jej potwierdzenia; staje się wolnym po bezskutecznym upływie tego terminu”. W rezultacie, jak wskazywano w tym kontekście: „Wszelkie umowy zawarte z osobami niezdolnymi, są na całym obszarze państwa czynnościami niezupełnymi (*negotia claudicantia*), których skuteczność zawisa jest od potwierdzenia ze strony przedstawiciela ustawowego strony niezdolnej. Przepis o możliwości zatwierdzenia umowy (...) podyktowany jest względami na bezpieczeństwo obrotu: nie ma powodu pozbawiać drugiej strony korzyści z umowy, jeżeli ona może być też korzystną dla niezdolnego, co pozostawiono ocenieniu jego reprezentanta ustawowego” (*R. Longchamps de Brier, Zobowiązania, 1939, s. 80–81*). Jednocześnie w art. 54 KZ unormowano odpowiedzialność osoby podstępnie ukrywającej swoją niezdolność do działań prawnych ograniczoną do ujemnego interesu umowy.

W okresie powojennym skutki braku zdolności (wówczas: zdolności do działań prawnych) zostały unormowane, już w sposób zunifikowany dla całego państwa, w art. 7 PrOsob, przewidującym sankcję nieważności oświadczenia osoby niezdolnej do takich działań. W okresie bezpośrednio poprzedzającym wejście w życie KC sankcja nieważności czynności prawnej dokonanej przez osobę niemającą zdolności do czynności prawnych była unormowana w art. 49 § 2 POPCU, stanowiącym odpowiednik art. 14 § 1 KC. W poprzednio obowiązującym stanie prawnym brak było natomiast odpowiednika art. 14 § 2 KC. W piśmiennictwie podnoszono wówczas, że „(...) trzeba dla ratowania ważności takich codziennych umów, jak np. kupno przez ucznia szkoły podstawowej zeszytu czy ołówka, posługiwać się sztuczną konstrukcją, że uczeń ten występuje jako posłaniec rodziców czy opiekuna” (zob. A. Wolter, Prawo cywilne, 1963, s. 143).

Zagadnienia intertemporalne odnoszące się do oceny zdolności do czynności prawnych oraz wpływu jej braku lub ograniczenia na ważność dokonanych czynności prawnych, związane z wejściem w życie KC normuje art. XXVII PWKC.

2. **Regulacje obce – uwagi ogólne.** Podstawowym wzorcem regulacyjnym dla 6 polskiego prawodawcy historycznego – zarówno w okresie przedwojennym, jak i powojennym – były należące do rodziny germańskich systemów prawnych prawo niemieckie i austriackie. Od czasu uchwalenia KC, pod wpływem rozwoju nauk medycznych, socjologii i psychologii, wzrostu znaczenia koncepcji praw człowieka, a także zmian demograficznych, rozwiązania przyjmowane w zakresie zdolności do czynności prawnych (lub działań prawnych) osób dorosłych z niepełnosprawnościami w wielu wiodących europejskich systemach prawnych uległy głębokim przeobrażeniom. Ich efektem jest całkowita rezygnacja lub radykalne ograniczenie stosowania instytucji ubezwłasnowolnienia oraz istotne zmiany systemu wsparcia i pieczy prawnej nad osobami dorosłymi, czego nie uwzględnia niestety polska regulacja, w dalszym ciągu nawiązująca do wzorców ukształtowanych pod koniec XIX w.

3. **Prawo niemieckie.** Prawo niemieckie nie zawiera definicji projektującej zdolności 7 do czynności prawnych. Przepis § 104 KC niem. określa jednak, że zdolności takiej nie ma (niem. *Geschäftsunfähig ist*) ten, kto nie ukończył 7. roku życia albo znajduje się w stanie chorobowego zakłócenia aktywności psychicznej, wykluczającym swobodne powzięcie woli, o ile nie jest on z natury przejściowy (co do odrębnie normowanej zdolności deliktowej, czyli tzw. *Deliktsfähigkeit* albo *Zurechnungsfähigkeit*, zob. § 827 i 828 KC niem.). W rezultacie głębokiej nowelizacji przepisów o pieczy prawnej nad osobami dorosłymi z 1992 r. instytucja ubezwłasnowolnienia została zniesiona, a prawo niemieckie stoi na gruncie koncepcji tzw. naturalnej niezdolności do czynności prawnych. W orzecznictwie i doktrynie akceptuje się przy tym odniesienie tego stanu jedynie do pewnego zakresu czynności (niem. *partielle Geschäftsunfähigkeit*; zob. K. Larenz, M. Wolf, Allgemeiner Teil, s. 485; D. Medicus, Allgemeiner Teil, s. 213). Dla osoby dorosłej, która ze względu na chorobę lub niepełnosprawność, niezależnie od jej rodzaju, nie jest w stanie prowadzić swoich spraw w całości lub części, ustanawia się opiekuna (niem. *Betreuer*), który w zakresie powierzonych mu obowiązków jest jej przedstawicielem ustawowym. Nie powoduje to jednak *per se* pozbawienia podopiecznego zdolności do czynności prawnych (zob. § 1896 i n. zwłaszcza § 1902 KC niem.), o czym należy rozstrzygać na podstawie § 104 KC niem.

Bezpośrednim odpowiednikiem art. 14 § 1 KC jest § 105 zd. 1 KC niem., który wprowadza sankcję nieważności oświadczenia woli złożonego przez osobę niezdolną

do działania (analogicznie jest oceniane oświadczenie woli osoby, która znajduje się w stanie braku świadomości lub przejściowego zaburzenia aktywności umysłowej; różnica sprowadza się do rozkładu ciężaru dowodu). Dodatkowo § 131 ust. 1 KC niem. przesądza, że oświadczenie woli złożone wobec osoby niezdolnej do czynności prawnych jest nieskuteczne, dopóki nie dotrze ono do jej przedstawiciela ustawowego. Regulację analogiczną do art. 14 § 2 KC zawiera natomiast wprowadzony dopiero w 2002 r. § 105a KC niem., który uznaje za skuteczne świadczenia spełnione na podstawie drobnej umowy życia codziennego (niem. *das Geschäft des täglichen Lebens*) zawartej przez osobę pełnoletnią niezdolną do czynności prawnych, która nie pociąga za sobą znacznego ryzyka dla jej osoby lub majątku (niem. *die erheblichen Gefahr für die Person oder das Vermögen des Geschäftsunfähigen*).

8 4. Prawo austriackie. Prawo austriackie, po zmianach z lat 2007, 2013 i 2018, definiuje wprost zdolność do czynności prawnych (niem. *Geschäftsfähigkeit*) jako zdolność osoby do nabywania praw i zaciągania zobowiązań mocą własnego działania w drodze dokonywania czynności prawnych (niem. *die Fähigkeit einer Person, sich durch eigenes Handeln rechtsgeschäftlich zu berechtigen und zu verpflichten*). Zakłada ona, że dana osoba jest zdolna do podejmowania decyzji (niem. *entscheidungsfähig*), i jest domniemywana w przypadku osób dorosłych (art. 865 § 1 KC austr.). W pozostałym zakresie przywołany przepis odsyła do właściwych unormowań prawa osobowego, tj. w odniesieniu do osób małoletnich do § 170 i 171 KC austr., a w odniesieniu do osób dorosłych do § 242 i n. KC austr., pomieszczonych w obszernym rozdziale dotyczącym pełnomocnictwa opiekuńczego (niem. *Vorsorgevollmacht*) i przedstawicielstwa osób dorosłych (niem. *Erwachsenenvertretung*). Ustawodawca austriacki odmawia zdolności do czynności prawnych dzieciom do 7. roku życia (ograniczona zdolność do czynności prawnych przysługuje, w różnym zakresie, małoletnim powyżej 7. roku życia oraz tzw. *mündige Minderjährige*, czyli osiągnięciem wyższy stopień dojrzałości małoletnim, którzy ukończyli 13 lat; zob. szerzej komentarz do art. 17, Nb 3). Są one reprezentowane co do zasady przez jednego z rodziców (§ 158 w zw. z § 177 ust. 1 KC austr.; wyjątkowo wymagana jest zgoda obydwójga rodziców lub sądu opiekuńczego – zob. § 167 ust. 2 i 3 KC austr.; co do ustanowienia innego opiekuna dla osoby, której nie może reprezentować rodzic – zob. § 178, 204 oraz 207 i n. KC austr.). Z kolei w przypadku osób dorosłych ustanowienie pełnomocnika opiekuńczego (niem. *Vorsorgebevollmächtigten*) lub reprezentanta dla osoby dorosłej (z wyboru, ustawowego lub sądowego; niem. *gewählte, gesetzliche, gerichtliche Erwachsenenvertreter*) co do zasady nie wpływa na zakres zdolności do czynności prawnych (§ 242 ust. 1 zd. 2 *in medio* KC austr.). Sąd może uzależnić skuteczność określonych czynności prawnych lub procesowych osoby dorosłej od zgody jej przedstawiciela lub ponadto sądu jedynie wyjątkowo, jeżeli jest to konieczne dla uniknięcia poważnego i istotnego niebezpieczeństwa dla reprezentowanego. Ustanowienie pełnomocnictwa opiekuńczego lub jednej z ww. postaci przedstawicielstwa osób dorosłych podlega wpisowi w specjalnym centralnym rejestrze (niem. *Österreichischen zentralen Vertretungsverzeichnis, ÖZVV*).

W rezultacie w braku referowanej zdolności czynność prawna dokonana przez małoletniego, który nie ukończył 7 lat, jest nieważna (§ 865 ust. 4 zd. 1 KC austr.). Z kolei § 865 ust. 3 KC austr. przewiduje nieskuteczność „w całości” czynności pełnoletniej osoby niezdolnej do czynności prawnych (niem. *nicht geschäftsfähigen Volljährigen*), chyba że ma ona w tym zakresie ustanowionego pełnomocnika opiekuńczego lub przedstawiciela osoby dorosłej, który czynność potwierdzi. W drodze wyjątku, zgodnie z § 170 ust. 3 oraz § 242 ust. 3 KC austr. i z chwilą jej wykonania

[Przejdź do księgarni →](#)